

RENAIXEMENT

ADHERIT A LA UNIO CATALANISTA

SURT ELS DIJOUS

VOLEM

La llengua Catalana amb caràcter oficial per totes nostres relacions inclús amb el Poder Central.

Corts Catalanes, per estatuir la legislació civil i per el règim intern de la Nacionalitat Catalana i per a ser arbitres de nostra administració.

Que siguin Catalans quants a Catalunya desempenyin càrrecs públics.

Fixar contribucions e impostos per contribuir als gastos generals de l'Estat en la proporció que correspongui a Catalunya.

Supressió de quintes o lleves i facultat de poder contribuir a la formació de l'exèrcit de l'Estat espanyol per medi de voluntaris o diners.

Essent Nacionalista l'acció que al nostre poble realitza la Unió Catalanista, tenen el dret i el deure de cooperar-hi tots els Catalans moguts per les aspiracions del nacionalisme Català, qualsevol que siga llur pensar i sentir en matèries **religioses, polítiques o socials**.

ENDREÇA

— Oh geni de la Raça Catalana! Oh Mossèn Cinto nostre!

Volíem portar-vos un ram, ara que fa onze anys de la vostra ascensió d'entre nosaltres; però ens dolia el que les flors de la nostra ofrena aviat haurien sigut marçides, com els amors oblidats.

I era un gran sentit d'amor etern, el que us volíem portar nosaltres; una toia que fos digna de la vostra immortalitat gloriosa.

Per això no és per la terra — per la nostra terra hermosa — que hem anat a collir les flors que us oferim; sinó per aquest cel blau que n'és la seva espiritualitat. Perquè els artistes — els literats, els artífexs, els forjadors d'ideals — són com un dossier d'eternitat que cobricela les multituds, i en ell hi ha com una divina concreció d'això que és immortal en un poble: el seu esperit. Veieu com l'Olimp assentat en la muntanya, es confón amb el cel, devegades: és com un troç de cel posat al cim de la terra; i és allà, on se consagra la perdurabilitat d'un poble, en la divinització dels seus fills escollits.

Doncs és en aquest jardí de la nostra patria, aon la nostra humilitat s'ha atrevit a anar-hi a cercar un tribut per a vos, Mossèn Cinto.

I heusaquí com el jardí dels ungits per la suprema gracia d'aquesta Catalunya nostra i vostra ha sigut pròdig per a nosaltres, que tant sols el vostre amor ens il·luminava.

I heusaquí el ram de lluminoses perpetüïnes, que la nostra paraula, que ha tremolat sota la tensió de la lluita, tremolant de devoció us ofereix avui.

Són per a vos, Mossèn Cinto, aquestes flors tant vives que hem cullit.

Si a força de bellesa feta cançons ens vàreu transfigurar la nostra patria, tornant-nos-la més estimable, feu que l'amor per vos i la vostra obra, esponcellant el cor dels catalans, obri l'irradiant transfiguració de la seva deslliurança. —

Les flors posades a l'entorn d'un record l'aviven, com si l'olor que d'elles s'exhala passés a reanimar la coll-força recordança, en una sublim transfusió de vida.

Aspira doncs, bon català, aquestes flors d'avui, i digues: gosaràs ara a escatimar-nos la pedreta que't demanem per al monument an aquest Mossèn Cinto, que de la seva vida en va fer un cant per a embellir i aixecar la terra que trepitges...?

LA REDACCIÓ

*
* *

Oh, la fortitut del nostre renaixement literari! Al bell mig de l'hermosa constel·lació de poetes i escriptors catalans, apareguda an el cel de la poesia i de la prosa universals, tres fulgurants estels hi brillen amb resplandors que irradien a les llengües civilitzades: Mossèn Cinto, Angel Guimerà, Victor Català.

Mossèn Cinto es popular a Catalunya; la multitud silenciosa i trista nimba de glòria l'enterrament de l'excels poeta; la Patria, a la seva mort, se trasbalsa tota, greument adolorida.

L'Angel Guimerà, es també popularíssim; les multitudes catalanes amb grans esclats d'entusiasme i de joia patriòtica l'homenatjaren, gloriós, un dia; la Patria, amb totes les excelsituts, ungí al seu Poeta.

En Victor Català, el prosista eminentíssim i genial, no es admirat per les multitudes, que no saben ni que existeixi; la generació no l'ha festejat, ni pensa en glorificar-lo; la Patria resta indiferenta enfront d'aqueix català que és un dels seus més preuats i honorables fills.....

Diguem-ho clar. Les multitudes que han glorificat a Mossèn Cinto i a l'Angel Guimerà son insinceres; han menjit; la Patria amb ells ha fingit admiració que no sent.

Les multitudes per no conèixer a En Victor Català i la Patria que resta indiferenta enfront dels pregonos mèrits del gran escriptor, se porten amb tota llealtat, se manifesten, sense enganys, tal com són.

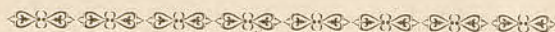
Mireu si no es cert això. Les multitudes i la Patria no fan honor a la nostra llengua catalana, que no gaudeix, ni la sobirania que a la nostra vida, nostra vida interna de Catalunya, no podem detentar-li sense pecar greument. Ont és l'ensenyança catalana organitzada pels partits? Ont és l'ús de la nostra llengua a la premsa, que ha mentit elogis incomparables als tres genis de Catalunya citats? Ont és la llengua nostra com expressió de l'esperit nostre en tots els nostres afers?

No n'hi dueu de corones de flors a la tomba de Mossèn Cinto, ni orneu el front d'En Guimerà amb llors; deixeu-los com a En Victor Català, apartats de les glorificacions!

L'única magnificència que serà digna dels genis de la nostra llengua, serà l'efectivitat de la llengua catalana, essent sobirana a la vida interna de Catalunya. Això no'ns ho priva ningú.

No siem, doncs, deslleals, honorant als grans catalans, genis del verb nostre; de aquesta llengua que no sembla nostra, de tan arreconada i postergada com la tenim!

D. MARTÍ I JULIÀ

El llorer de Vinyoles

Dedicat a l'insigne Poeta Mossèn Jacinto Verdaguer, a son retorn de Terra Santa.

Envers la plana de Vich
hi ha'l poblet de Vinyoles,
i en el poblet un llorer
que tot l'any treu fulla nova.

Son brancatge sempre verd
mai vers la terra se torsa;
mira sempre vers el cel
per dar-li sa flaire tota.

Va plantar-lo un sacerdot
que ostentava tres corones:
la modestia i la virtut
que són germanes bessones.

I en mig d'elles, com un sol
brillant al ple de sa força,
la del geni prodigiós
admirat de tota Europa.

Li daren llurs cants, les aus,
serrats i abims, llurs histories,
ei cors, llurs sospirs d'amor
la creu, el cim de sa glòria.

Si tan enciseres són
les flors fins avui descloses
Deu guardi a les que en llevar
de Jerusalem nos porta!

Deu guardi al preclar Poeta
els grans de moresca sorra,
que en sa pensa han de tornar
ramells de cristianes joies!

A cada enfilall de perles
treurà'l llorer fulla nova;

plançonets que'l regaran
els àngels des de la Gloria.

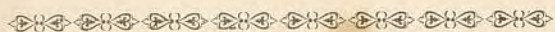
Be pots estendre tes branques,
preuat llorer de Vinyoles,
que no'n tindràs prou amb elles,
per dar a son front corones!

Juny de 1886

Juny de 1913

Avui, que immortal son nom,
en el cel les frueix totes:
vina a embellir el monument
amb que la patria l'honora!

DOLORS MONSERDÀ DE MACIÀ

Les dues imatges

Oberta l'alta vidriera que dona llum i accés a la biblioteca, resseguesc amb la vista la gran sala, artísticament agençada amb llibres fins dalt del sostre policromat, voltada a mig aire per una galeria. Es tard de la nit i sols se veu en el recó més apartat, que desdibuixa la boirosa claror de les bombetes, un atrafegat ateneïsta davant d'informe munt de llibres oberts i quartilles. Tot respira calma i reculliment; avanço dues passes i a mà dreta veig desplegar-se l'altra ala de la biblioteca, plena de llum en els primers termes, acabada en la llunyana penombra d'una saleta d'estudi sense lectors. Presideixen aquest august reculliment dels llibres, que intenten oferir son tresor de ciència a l'estudiós, esperat debades en aquestes altes hores de la nit, dues imatges de marbre puríssim posades una a cada banda de l'arc inicial de la sala. Són dues antigues coneixences: l'una de front espaiós, cara patriarcal i arrugada, mirada serena, nas aguilenc, gros bigoti de puntes caigudes que sembla acaricien una barba petita i apuntada, bust tirat una mica endavant; l'altre també ample de front, celles prominents que ombregen uns ulls escrutadors, faccions regulars i afaitades i abaix d'elles, austeres insignies sacerdotals.

Els meus ulls van de l'una imatge a l'altra i jo voldria inquirir el secret d'aquell

acoblament; m'ha semblat que les mirades dels dos mestres es corresponen, i quasi sense voler m'he avençat una altra passa per a recullir alguna paraula perduda de llur diàleg, del diàleg que sostenen sempre les morts tutelars dels pobles o de les famílies, quan la pietat dels vius els encara en bella imatge.

Més jo'm friso per sorprendre un sol accent d'aquesta muda eloqüència, i més quan reparo que la boca voltada de pèl blanquíssim de l'un es mig-obre amb suavitat i que'ls llavis primis i espirituals de l'altre es contreuen en senyal de reverent atenció esperant els dictats del mestre.

No hi ha dubte: els dos grans desapareguts de les lletres catalanes van a parlar amb veu timbrada i perceptible, no bastant-los tal volta la perpetua comunió espiritual, i jo resto encisat, convertit per una estona en una nova imatge hieràtica que tingué agombolades en les orelles i els ulls totes les demés energies corporals suspeses.

I quan me sembla que vaig a descobrir l'augusta conversa, un crit dels tresillistes del pis superior desfà l'encantament, i ja no puc saber lo que en Marià Aguiló anava a revelar a Mossèn Verdaguer, ni tampoc lo que amb son pur accent vigatà, tant anyorat, contestaria aquest a les ensenyances del gran mallorquí.

Ja tornaré un altre dia a l'hora misteriosa per inquirir el vostre parer suprem sobre tot lo que's refereix a la llengua i literatura catalanes, que foren les amors més pures de la vostra vida terrenal, a les quals endreçàreu la vostra potentia imaginació i devotíssim estudi i aixís renasqueren de la miserable decadència i aixís les redimíreu per sempre, i amb elles la raça catalana, de la qual per aquesta raó sou honra perdurable. Ara precisament hem d'inspirar-nos en vosaltres els qui contemplem apenats com els homes de la terra — que us foren amics i deixebles — es desvien del camí de catalanitat que'ns marcàreu i imposen noves pautes de cultura, més en harmonia amb les exigències de llur nova vida social i privada, que amb l'alt concepte del Renaixement formulat amb el vostre immortal dictat catalanesc.

E. MOLINÉ I BRASÉS

Mossèn Cinto en mon jardí

Duc en mon cor impresos l'hora i dia
 que'n mon verger venia;
 quan al cel exornava's de clarors
 i la terra de flors,

al caure de la tarda xafogosa
 l'urb deixava boirosa,
 per a envolar-se vers mon palmerar
 alçat enfront del mar. (1)

Diumenges solemniais, qui oblidaria
 vostre encís de poesia,
 quan el fènix-poeta ungit de Déu
 devallava prop meu!

A son influx vegí maravellosa
 la gracia en tota cosa;
 de son esguard copcí la santetat,
 de son gest la bondat.

De sa paraula clara, rutil'lanta,
 saborí la complanta,
 el crit heroic, el cant magníficent,
 com d'un'arpa vivent.....

Blanc d'un blanc d'*edelweiss* de la congesta,
 un nin de saura testa
 solía acompanyar-lo silenciós,
 distant d'Ell respectuós;

Pels caminois florits de mon estatge
 seguía'l com un patge,
 guardià reverent de l'alt senyor
 oprès i triomfador.

Al seu passar natura s'extremia;
 el jorn s'esmortuía,
 i dibuixava's en contorn difús
 la sombra de Jesús....

A voltes l'aturava mon somriure,
 car m'era grat conviure
 amb aquella *pobresa* omnipotent,
 vella i adolescent.

L'elogi, merescut, l'aclaparava;
 quan prest enrojolava
 sa faç ingenua de bon infant!
 jo'l distreia a l'instant...

—Mireu, mestre, veieu la gaia feta
 d'una pobra aranyeta;

perquè la xarxa no li prengui el vent
 hi penja, concient,

el contrapés d'un gra de licurella,
 just una joguinella!—
 I el geni s'inclinava a contemplar
 el petit exemplar.

A les flors les nomia d'una en una
 saludant a quiscuna;
 —Oh tu, brinca, primera en el florir
 i última en morir;

oh, la suspesa clavellina d'aire
 qui llances alt ta flaire,
 viu encenser creat a la faisó
 del trist camalló;

Selvestre sensitiva desterrada!
 incompresa, vexada,
 jo tinc de tu, també tens tu de mí,
 feni el mateix camí;

mon xuclamel amic, mon englantina,
 ma camelia divina
 qui a tot mortal refuses ton odor
 i guardes ton tresor...—

Marfant distret un brot de malva-rosa
 dins la sacra mà closa,
 bo i penedit li deia—Tu'm fas bé
 i'l mal de mi't pervé.—

Veu de benignitat endolorida,
 forta en lliçons de vida,
 prodigadora de bellesa i d'art,
 ditzós qui té sa part.

Encare serven mes reials palmeres
 ses mirades darreres;
 encare s'ou l'encant d'aquella veu
 a l'ombra de la creu.

Un jorn (fou el postrer) a l'hora bruna
 nibat pel clar de lluna
 va dir-me:—*Tost d'eix món pendré comiat;*
ma vida s'ha apagat;

rosega la reoança mes entranyes,
si duren les ciçanyes
jamai serà ma Terra un poble fort.—

Oh germanor! amb Ell també t'has mort!

AGNÈS ARMENGOL DE BADÍA

(1) Ma torra dels voltants de Barcelona, habitada per mi en aquell temps.

Mossèn Cinto adolescent

Algunes anècdotes inèdites, seguides dels

“Goigs de San... taló”

A L'AMIC DON MIQUEL BOATELLA

Es sempre amb un devot eterniment que recordo la figura suavíssima de Mossèn Cinto.

La joventut del gran poeta, tant obscura i humil, sempre m'ha cor-pres intensament. Aquells anys d'estudiant a Vich; aquella vida de seminari; aquelles anades i vingudes de Folgaroles a la ciutat levítica, prou tanquen un tresor d'inefables episodis. Ningú l'ha historiat aquest moment llunyà de l'existència de l'immortal èpic del *Canigó*; ningú, cap vell company d'escola, un d'aquells condeixebles o camarades d'estudis, s'ha decidit a rememorar els fets d'adolescència d'aquell que va passar per la nostra terra deixant l'estela lluminosa d'un sant... Ningú.

Un vell amic, companyó del poeta, me n'ha contat algunes coses; conserva encara un preciós epistolari; recorda inefablement l'amistat del jove seminarista que, rodolant els anys, va omplir de glòria el seu nom i el de Catalunya; i es complau en refer bocins ingenus de la vida escolar d'En Verdaguer, d'un encís commogut i inèdit. De la conversa amb aquest vell camarada del poeta jo n'he pogut retenir alguns motius anecdòtics interessants. Veuse'n aquí uns quants.

* * *

L'ànima bona, sense plecs, llisa com la volta dels cels, sincera i dolça de Mossèn Cinto, era rebea a les soturnes elocubracions teològiques, a les subtilitats de la Metafísica escolàstica. Era estudiant de Teologia, al seminari de Vich, i el pobret no podia entrar-hi en les nebulositats de la ciència deïsta. El catedràtic el mirava de mal ull, sospitant que d'aquell esprimatxat i tímid alumne no n'arribaria pas a fer un mitjà teòleg, o un passador capellà de misa i olla.

Després de la lliçó, un dia el professor cridà an En Verdaguer i li posà a les mans un tractat de Teologia, invitant-lo a llegir

i comentar un tema. El deixeble va llegir amb l'aire d'aquell que no'n plega una paraula, de lo que llegeix.

— Està bé. Ara expliqui'm i comenti aquest tema — recomanà el mestre capellà.

En Verdaguer restà esma-perdut, astorat, movimentant els ulls pasmats del llibre al mestre i del mestre al llibre, i a la fi, en un esforç suprem de sincera renúncia, va dir, en un defalliment total de la seva intel·ligència:

— No puc..., no puc... No hi entenc futil·la!

A pesar d'això va poder aprobar l'assignatura. Fou de Filosofia que'l varen suspendre i no de Retòrica i Poètica, com algú ha dit, per explotar la paradoxa que representaria l'haver sigut suspès d'aquella assignatura el qui havia de ser el magnífic poeta dels *Idilis i cants místics*. Precisament el doctor Andreu, catedràtic de Retòrica, un veritable home de lletres, endevinà el pervindre d'En Verdaguer i li proporcionava llibres. Eren la Filosofia i la Teologia aquelles deixuplines que menys s'adeien amb l'índole mental d'En Verdaguer; era per la Filosofia i la Teologia que aquest sentia veritable esporugüiment.

Un dia de classe, l'auxiliar de Teologia agafa la llista dels alumnes per preguntar la lliçó, i crida:

— Senyor Verdaguer.

L'infeliç estudiant dubta; passa la vista per la classe; l'auxiliar no'l coneix personalment, i, en un gest d'audàcia, s'aixeca i respon al professor:

— En Verdaguer?... No hi és...; no està bo!

* * *

Tothom sab que En Verdaguer era fill d'una casa pobríssima, i que'ls estudis del seminari va cursar-los amb penosíssimes dificultats i sacrificis. El pobre estudiant sofria les calors de l'estiu i els rigors del fret i les gelades, sempre viu i inclements a la plana de Vich, fent de mestre de minyons i llogant-se a les cases de pagès de l'encontrada, per afegir quiscuns magres ingressos al seu migrat peculí destinat a subvenir-li la carrera eclesiàtica.

Però l'ingrés més valuós anyal era aquella unça que's guanyava afanyosa-

ment a l'època del batre, llogant-se de pagès en una masia situada vora'l camí de Sant Julià de Vilatorrada. Aquella unça tant dolorosament afanyada servia per ajudar-li a pagar les matrícules i els llibres.

* * *

De l'humorisme plàcid i bonhomia de Mossèn Cinto algú n'ha parlat, referint-se a una o altra composició poètica del gloriós versaire. Es veritat també que'l seu humorisme era de tant bona llei que mai va ofendre a ningú: en aquell cor exquisit i únic d'En Verdaguer no hi cabien ni l'ombra d'una ruindat o la deslleial ironia contra un adversari, molt menys contra un amic. El seu cor era tot fet d'amor i d'amargura.

Com una mostra escaient del clar humorisme de Mossèn Cinto jo recordo els *Goigs de San...taló*.

Aquests goigs, que's feren famosos entre'ls estudiants de capellà de Vich, s'han perdut quasi totalment. Jo, de sentir-los recitar al meu vell amic, recontaire d'aquests motius anecdòtics sobre l'adolescència de Mossèn Cinto, en recordo ara dugues estances, que transcriuré fidelment. Mossèn Jacinto Verdaguer i Santaló, en la seva existència precària d'estudiant de capellà, va fer-se aquests versos, que són una auto-sàtira implacable:

GOIGS DE SAN...TALÓ

Per vagabunde i panarra
vostre pare us despatxà
i a l'aula us acompanyà
amb una gruixuda barra:
I amb berret de museró
guarniren la bestiola.
*Vi, són, catxaça i garjola,
no deixeu En San...taló.*

Un dia, certa gitana
us esquilà del clatell,
i en tragué tal reguitzell:
set xevirades de llana.
I encara en quedà un flotó
pel flaçader de la Bola.
*Vi, són, catxaça i garjola,
no deixeu En San...taló.*

.....

Mossèn Cinto tindria uns dotze anys quan va compondre aquests Goigs.

RIBERA I ROVIRA

Barcelona, maig de 1913.

ABERRACIÓ

I succeïa una cosa singularíssima.

Que un quídam treia la rifa? Immediatament se li ofería un banquet de felicitació. Que no la treia? Banquet de pèsam!

Que un torero foradava bé el toro? Homenatge de glorificació. Que'l toro el foradava an ell? Homenatge de consternació!

Que un xerraire feia un discurs molt aplaudit? Veïllada d'honor amb *champagne* d'honor! Que era xiulat? Vetllada de desagravi amb *champagne* de desagravi! I per qualsevol futesa plovién com calamarcha els banquets i els homenatges i les veïllades d'honor i els *champagnes* de més honor i les plaques i corones i altres andròmines commemoratives. I tot això acabava per representar quantitats considerables, que, com riu de plata inestroncable, brollaven de mils i mils bosses, sempre dispostes a obrir-se generosament.

Mentrestant morí un geni, un veritable geni, un d'aqueixos sers privilegiats que sols de tard en tard apareixen en el cel de l'humanitat, resplendint com astres de primera magnitud, i són l'orgull de la terra on neixen i l'admiració de propis i estranys.

I onze anys després de la seva mort, aquelles bosses sempre dispostes a obrir-se generosament, no s'havien obert encara per aixecar a sa memòria una pedra que portés el seu nom, en testimoni de l'amor que per ell sentíen — o devien sentir — els seus compatricis...

— Però això devia succeir en un país inculte, semi-salvatge?

— Es clar que no fóra pas propi d'un país civilisat! Al menys no ho sembla.

APELES MESTRES

6, juny, 1913.

In memoriam

Onorate l'altissimo poeta

DANTE

Qui veu de massa prop l'altíssim Canigó
entre'ls mateixos plecs qu'estén pel Rosselló
com ample rossegall de règia vestidura,
no's forma càrrec bé del front i l'estatura
amb que ho domina tot aquell excels gegant.

Mes quan un home surt del ròssec onejant
de valls i de turons i arriba ja a la plana,
llavors bé descobreix la testa sobirana,
l'espatlla, pit i còs del Canigó sublim.
llavors veu acalar-se entorn tot altre cim
i allà dins l'esplendor blavis de l'hemisferi
contempla'l puig suprem, nevat, radiós, eteri,
com si a la llum de Deu se fós transfigurat...
Tal brilla el Canigó, vist en sa majestat.
Tal passa amb son poeta, Atlant de Catalunya.
Així com amb el temps un més i més s'allunya
del ròssec alterós de canvis i accidents
amb que s'oculta'l geni aprop entre les gents;
més alt, més únic brilla irradiant de gloria
aqueix cim ideal d'un poble dins l'història.

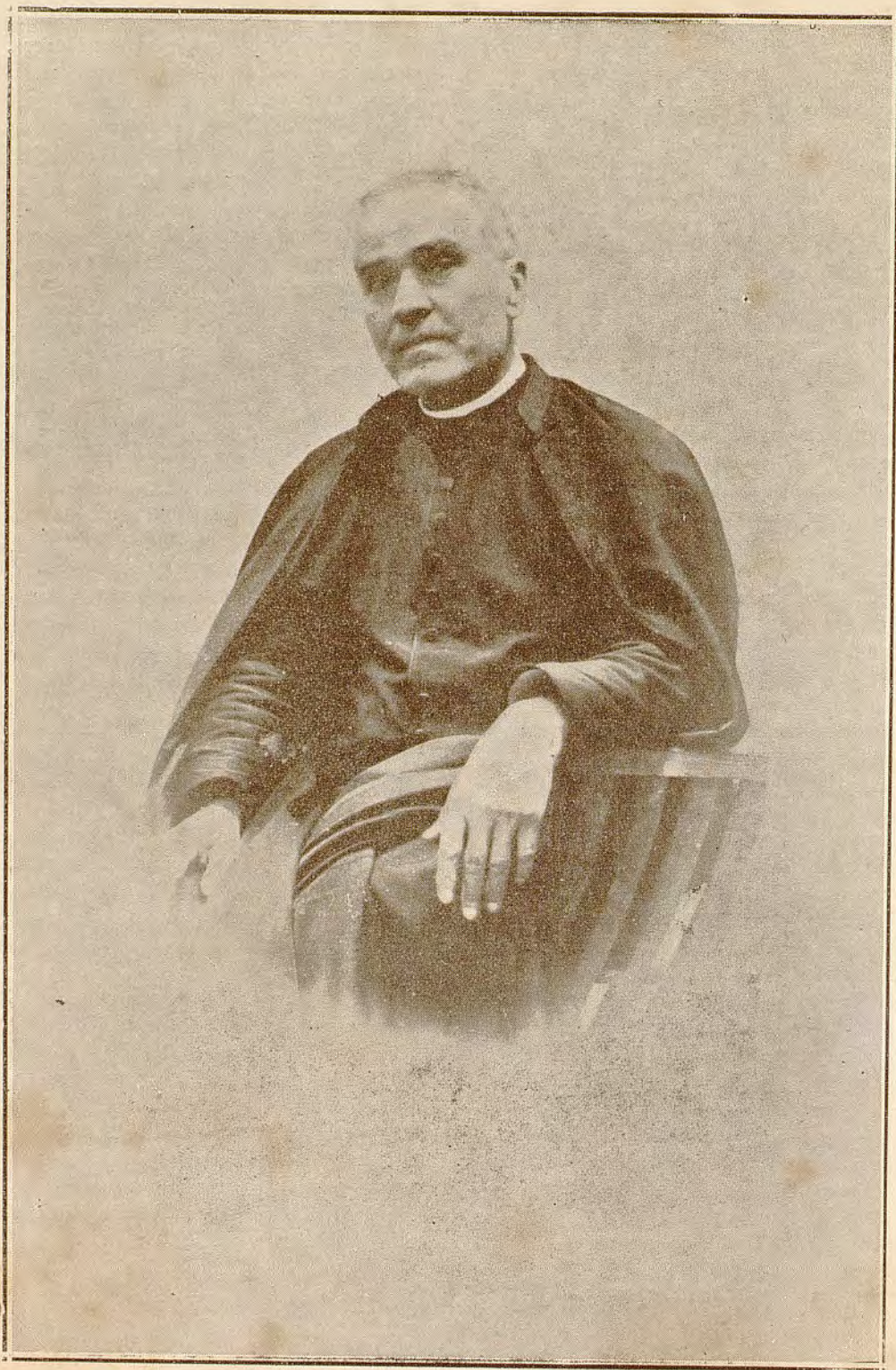
De cada gran poeta aquesta n'és la sort:
dominador de segles, alçar-se de la mort,
més alt a l'horitzó dins la serena amplària.
Cad'un de tals gegants es pedra mil·liària
qui sobre'l pas d'un poble als segles mostrarà
l'altura aon tal raça un día s'elevà!
Tot passa i defalleix, tot mor i se trasmuta:
la ciència, gran ahir, demà es cosa retuda;
les teories van, per generacions,
mudant com fulles d'arbre amb les estacions...
Mes contra aquesta llei del temps inexorable,
sols en lo humà'l poeta excels es immutable.
Ell viu en la seu'obra, entant que és permanent
la llengua i nació d'ont ell és ornament.
Verb expressiu del poble, ell n'és la consistència
que de tota altra gent ne treu la diferència;
i així, afirmant dels seus la personalitat,
com Amfíó amb la lira aixeca sa ciutat.
Si: el geni poderós fa patria. Què seria
tal volta Portugal si un Càmoens no tenia?
Germania prepotent: no es feta dels cantors?
Ah! els genis d'una raça en són mantenedors!

Doncs venturós el poble on surt un gran poeta:
ja té bateig sagrat i oracle de profeta,
ja té persona i nom d'ésser reconegut.

Podrà per temps decaure estèril i abatut;
però posseirà, mentres sa vida duri,
penyora de retorn, un gloriós auguri:
serà com Israel d'esclavitud tornat,
qui dins un pou fangós trobà el seu foc sagrat!
Es més: anc que a finir arribi aquella raça,
sa gloria durarà, que'l geni jamai passa.
Influirà en el sér de tota raça i gent,
i a les més grans mudances sobreviurà potent,
com sobre'l mon qui roda aguaiten, influeixen
les constel·lacions qui mai se desvaneixen.
Sentiu? Encara'l salm del Orient remot
perdura en nostre culte al prec del sacerdot,
la noble musa grega encara avui domina,
encara regna avui la majestat llatina,
i encara's fan sentir del Ganges o l'Iràn
cantors de pobles morts que'ls vius escoltaràn.
Oh! sí: per l'ideal és que's fa etern un poble!

Doncs, mare Catalunya, aixeca ton cor noble:
ja tens títol i nom per sempre durader,
ja no's confon la raça on surt un Verdaguer!
Per ell tu cenyiràs esplèndida corona
que cap poder del món la lleva ni la dóna,
per ell tu seràs tu, davant les nacions...
I encara que demà caiguesses en el fons
de negra mort, per ell encara'n sortiries
en visió de llum, en rastre d'harmonies,
per alçar-te en el cel de l'Art... Ah! vessa flors
i llàgrimes i precés i cànctics i records
sobre'l penyal on tens del geni les despulles;
i l'aura qui s'hi enfila amb acorades fulles:
sia l'emblema viu de ton tribut coral.
Aixeca sa figura alt, èpic, pedestal,
que'l puga veure arreu la multitud immensa:
ensènja'l a tos fills, i mentre'l temps avença
no deixis mai de veure amb renovat esment
l'obra del Mestre que és son propi monument!
Vers aqueix puig sublim endreça la volada
dels esperits alats que trega ta fillada:
àguila o rossinyol, bé pot triar-s'hi niu
en regalat boscatge o penyalar aspriu...
Allà hi ha cims de neu, allà timbes ferestes,
estanys de blau de cel i màgiques florestes,
idil·lis de pastors i plantes de virtut,
amb l'aire montanyà qui dona la salut,
cabanes i castells, ermites i asceteris,
ruïnes i cançons i coves de misteris
i fonts de rius naixents, fonts de tradició...
Allò es un ideal, poètic Canigó!

M. COSTA LLOBERA

Una anècdota de Mossèn Cinto

Els qui'l tractàrem, a Mossèn Jacinto Verdaguer, n'hem contades i en podríem contar una pila de coses, que demanarien temps i espai i que no's poden encloure en quatre ratlles, com l'anècdota que vaig a explicar, en que figura com actor l'inoblidable amic Francesc Rierola, qui en l'intimitat ens ho havia explicat a nosaltres, sens haver-ho deixat escrit en els seus papers inèdits.

En Rierola, que tant s'havia preocupat de la crisi moral de Mossèn Cinto (1), l'havia vist poc o gens durant aquella tribulació d'ell i de tots els qui l'estimàvem. Ja havia feta la seva retractació, agenciada pels Agustins de l'Escorial de Madrid, i l'havia admesa el bisbe Morgades, reintegrant lo en sos honors sacerdotals i donant-li l'*exeat* per la Diòcessi de Barcelona, ont el prelat el rebé amorosament, donant-li tot lo que tenia a mà, un benifet de quaranta pessetes mensuals en l'església de Betlem, i ja feia alguns dies que gosava d'aqueixa diguement *prebenda* quan En Rierola el trobà, ben bé per atzar, sortint de dita església. El mateix Mossèn Cinto el va escometre:

- Com va, Francesc?
- Jo bé; i vostè, Mossèn Cinto?
- Jo de bo a mellor, gracies a Déu.

Amb la natural prudencia, en Rierola li donà a entendre quant s'alegrava d'aquella diríem *regularització* de la seva vida, després de tant llarga tribulació, i Mossèn Cinto, lluny d'esquivar la conversa, li sortí a tret amb aquestes paraules:

— Si, ja ho veieu: tants treballs, tants afanys, tantes angunies, al cap d'avall per passar d'una banda de Rambla a l'altra! —

Ja és sabut que a l'altra banda de Betlem hi ha la casa del marquès de Comillas.

LLUÍS B. NADAL

(1) Vegi's el seu llibre *Dictari*.

Record a Verdaguer

La sublim estrofa qui la dictarà?
Qui la veu del Geni farà refluïr?
Qui de la llum auria potent mostrarà
del Cantaire místic aquell raig diví?

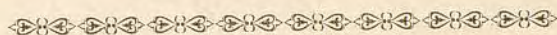
Qui com ell la Patria ben-voler sabés...
Qui un joiell portar-li com la «Nit de Sang».
D'un Canigó altívol, qui flaire trobés
per a fer-li ofrena del record més franc.

En tant que Pirene, Montseny, Montserrat,
superbes se aixequin, viurà el gran Cantor.
Ell darà a l'artífex l'immortalitat...
Ell dirà l'estrofa de l'etern Amor.

De ma petitesa sento el pes feixuc
que aixala les ales del meu esperit,
per a mostrà al Geni l'amor que li duc
la ploma es baldera i el paper petit.

PAU MODOLELL I SANS

Sant Vicens dels Horts

Plany

En el meu petit discurs dels Jocs Florals d'enguany deia parlant del nostre poble:

«Aquest poble no l'estima la paraula ben trobada, aquest poble treballa pel cos i s'esventa l'ànima, aquest poble terreja. Aquell encís plé de llum, aquella glòria d'un càntic, cisellat, no l'hi remou l'esperit. Els homes escullits, els qui pasten la llengua de la raça, els qui aboquen a mans plenes, la joia de la vida, passen pel seu davant com una ombra invisible. Son triades les ànimes nobles que segueixen les petjades dels poetes».

Avui, al demanar-me RENAIXEMENT un record per Mossèn Cinto, no trobo altres paraules, que repetir les mateixes del meu petit discurs.

I'l moment, encare no s'aixeca, i la pobre gent d'aquest país, terreja que terreja.

JOAN M. GUASCH

G'ATGÀNTIDA

Chor d'Illes Gregues

TEMPE

Rodant, rodant pel cor de mes boscuries
 el Peneos, al pas de les centuries,
 com un corcer sens brida
 anà perdent son galopar salvatge,
 i dels meus rossinyols a les canturies
 i al bruit suau del blincadiç fullatge,
 ses ones argentines,
 dant besos a les flors i fent juguines,
 de verger en verger s'emperesiren;
 i a l'ombra dels rosers que'l sol abeura,
 en llit de lliri-joncs i clavellines,
 dessota arcoves d'eura,
 com defallides nines,
 pel sòn d'amor vençudes, s'adormiren.
 El lliga-bosc, espígol i roselles
 al breçoleig de l'aigua s'esfullaren,
 i soles les estrelles,
 de blau vestides i esplendors novelles,
 d'estiu en nits serenes s'hi breçaren.
 Avui venfa a emmirallar-s'hi amb elles
 sa reina esblanqueïda,
 quan de l'Olimp i l'Ossa entre les plantes,
 obrint-se ampla sortida
 les ones udolantes,
 tornen al llit de sa corrent primera,
 i jo, com en l'abril de ma florida,
 torní a albergar ma dolça primavera.
 Veniu, veniu, oh verges de Tessalia!
 cóm al rusc d'or les místiques abelles;
 deixau per mes gemades fontanelles,
 oh Pièrides! les aigües de Castalia;
 i desvetllant les dolces cantarelles
 que dormen en la lira,
 digau-me: — Qui retira,
 cortina de mon cel, la cotxa blava
 que en mon ombrívol tàlem m'abrigava?
 Al gegantí Peneos, qui el desnfa
 de mos flairosos braços?
 Les aigües de l'Egeu, qui les desvíia,
 com serves temoroses,
 fent recular sos passos?
 Qui solleva, en ses platges onduloses,
 d'illes rients constelacions verdoses?
 Grecia respon: — Es el meu fill Alcides;
 l'he vist des de la serra
 que, mirador dels déus en la Tessalia,
 ovira l'ampla terra
 jaienta arrodonir-se en sa rogalia,

com un escut esmeragdi que volta
 el gran riu Occeà. Es mon fill qui solta,
 Peneos esverat, tes auries brides,
 perquè del Tempe i sos amors t'oblides.

Es ell qui us ha descloses,
 com de mon hort poncelles matineres,
 oh Cíclades herboses!
 Es ell qui a tu, Citeres,
 i a tu, que'l nom prengueres
 a tes filles les roses,
 vos ha fet de l'Egeu les portaleres.

Es Hèrcules qui arranca,
 Mediterrà, lo vel de tos misteris;
 l'he vist obrint de Gibraltar la tanca,
 i envers els camps d'Hesperis,
 amb una encesa branca,
 mostrar al vell Neptú nous hemisferis. —

Digué, i com de blancs cignes la cobada,
 vora son niu de riberenca molça,
 al oir la veu dolça
 de la que'ls peix mengívola becada,
 buscant les ales maternals, les illes,
 de Grecia i de l'Egeu càndides filles,
 aixecaren un càntic de naixença,
 que, breçant-les encara en ses conquilles,
 recorda sospirant la mar immensa.

A un caire de montanya
 l'Orèade s'enjoia i se perfuma;
 la Nàiade se banya
 en la fontana de lletosa escuma;
 dins l'arrugada escorça de cada arbre
 bat el cor d'una dea;
 pren forma, vida i esperit el marbre,
 i en cada flor els Zèfirs amorosos
 veuen els ulls verdosos
 de púdica Napea.

Al compàs de les Gracies,
 harmonitzen sa dança en les riberes
 els pastors a l'ombriu de les acacies,
 i en el cel blau les rítmiques esferes.
 I mentre amb sos joiells i amb els de Ceres,
 l'enramellada Flora,
 per cobrir de les illes la nuesa,
 nova catifa de verdors ha estesa,
 Iris, que'l sol anyora,
 teixeix els set colors en sa garlanda,
 que'l cel pendrà per banda,
 i del sagrat Olimp entre les bromes
 els déus fan lloc al més valent dels homes.

JACINTO VERDAGUER, PBRE.

Una conversa

Tot esperant el tramvia dels Josepets, a la plaça de Catalunya, contemplava la munió de gent, que bullia per les Rambles. Començava a vesprejar. Sonava una remor immensa per la fronda dels plàtans, com d'una cascabellada enorme, com si al darrera de cada fulla d'aquells arbres repiquessen picarols amagats. La feien els nostres picarols vivents, els nostres pardals ciutadans, que s'acoblaben allí per anar a jòc, disputant-se bulliciosament les branquetes preferides i resant tal vegada l'«a Déu m'encomàn». Quina confiança en la civilitat de la gentada que circulava per sota d'ells! Com sabien que podien cridar i xarnegar sense perill de provocar cap instint malèvol! I com coneixien el caràcter pacífic dels sorolls de la ciutat! El rodar atronador dels ríperis i les centrals... bah!... El xauxinar escorredit dels trolleis i el campaneig avisador dels tramvies... bah!... Els crits aixordadors dels venedors de diaris... bah!... Els pardalets no feien cap sur, no aturaven un sol de llurs piulets, no obríen més ni menys per cap d'aquelles fresses els ullets mig clucs de són. I mentrestant, indiferent també a la cridada dels ciutadans de la fronda, la multitud dels humils ciutadans sens ales, aterrada a baix, brunzia, clamorejava, s'empenyia, anava, venia, passava, onejava... Quina munió! Quin trasbals! A cada moment cares noves, vestimentes variades, menestrals, senyors, dames, modistes, siluetes femenines per a tots els gustos, algunes d'una elegància no massa honesta... Els sumptuosos capells de les senyores brillant esplèndidament a l'ensurada de la turba-multa, igual que mates de flors d'aigua sobre un riu prodigiós...

En mig d'aquell riu de gent vaig llambregar la figura endolada i austera de mossèn Verdager. Marxava cap-jup, sense parar ment en ningú, igual que si's trobés en una soletat, seguint d'esma el pas de la correntada, que venia Rambles amunt. Alt com ell era, el seu cap brollava sobre la multitud. Se comprenia que estava profundament abismat en si mateix, tot cara-fosc, els ulls perduts dins la penumbra de llurs conques, els llavis, primis i pàlids, apreta-

dament closos amb cert plegament d'amargor, el front, mig-partit per un séc vertical, llòbreg com la ratlla que deixa un llamp sobre una roca. Què estaria pensant el bo de l'home en aquell moment? L'absortava alguna visió dantesca? Alguna musa tràgica mormolava sobre'l seu cor una tirada de versos terribles? O, tal vegada se li enduia el pensament algún negre assumpte de la vida pràctica? Estava sospesant inquietuts, visurant desconfiances, graduant enemistats, capdellant desenganys?... I tot això, exagerat a la llum de sa imaginació poderosa, ¿el portava a una muda i tenebrosa desesperació, a una mena de mania persecutoria, com suposaven alguns? Ell, un cor d'àngel! Però, qui sab?... La seva figura, en aquells moments no tenia res de paradísaca.

A quatre passes de mi va atalaiar-me.
— Ruyra!

Mai el meu nom i la meua presència han produït un més màgic efecte. Mossèn Verdager s'era transformat al temps d'anomenar-me. Totes les decoracions llòbregues, que s'alçaven en el vast escenari de sa ment de poeta, havien caigut de cop i volta, com per efecte de tramoia, i la seva ànima, despullada del tot, s'extenia com una clara soleiada per sos ulls d'una blavor celestial. Res d'aquell séc vertical de la frontalera, res d'aquell senyal de tempesta. La cara del poeta tenia la color de rosa i el somriure dolç dels infants. Heu-vos aquí l'home candorós i amable que jo recordava de sempre. Se comprenia que una criatura l'hauria pogut enganyar.

De què parlàrem? No de cap alta qüestió filosòfica, no tampoc dels mals-de-cap que pogués passar ell. Articulejàrem d'una pila de petites qüestions interessants. Tinc presents àdhuc algunes de ses paraules, sento talment sonar la seva veu, reveig el seu gest... Ens posàrem a passejar. I desseguit jo vaig demanar-li que m'expliqués el veritable sentit de la paraula «zumzada».

— Ah, sí, — va fer ell — és una paraula bonica: dona idea de moviment i de remor, pinta i canta. No l'he sentida usar més que en una accepció molt concreta. Els pagesos expressen amb ella l'arc que descriu, i la remor que produeix, una branca flexible quan, després d'haver-la apartada de la

seva posició natural, se la deixa anar d'un plegat. Sens dubte aquest sentit se pot estendre. Vostè, que's dedica als assumptes de marina, pot aplicar el mot sens escrúpol a certs llençaments de les onades. Es una paraula bonica. Els literats n'han derivat el verb «zumzejar». Però, què li diré?... No és que ho condemni, però m'estimo més no separar-me del poble.

— Es el gran mestre del llenguatge.

— Si, mai l'estudiarem prou..., i cal anar amb gran compte en esmenar-lo.

— Es ben cert. Força vegades pretenem corregir-lo sens entendre'l prou bé, i caiem en les més miserables errades.

— I tal, i tal!

— Una de tantes, salvant el parer de vostè: el retoc que s'és fet d'aquella frase amb que'l poble designa les persones de mal geni, referint-la sobre tot a les dones: la frase «esser del morro tort»...

— Ja sé a on va a parar.

— Es possible. Però, oi que l'ha sentida tal com jo l'he dita?

— Exactament, sempre i per tot arreu, llevat d'a la gent de lleïres. Els literats l'han desfigurada; volen que s'hagi d'escriure «esser del morro fort». Ara vegi quin disbarat! Com si el tenir la boca forta guardés cap relació amb el geni. Això en tot cas influirà en la bona masticació. En canvi, el posar la boca torta si que és propi de les persones iracundes.

— Miri, és una observació que'l meu mestre de dibuix m'havia feta reparar quan encara jo no tenia pèl moixí. Dintre quatre òvals iguals ens ensenyava a fer, amb alguns cops de llàpiz, quatre cares de diferenta expressió: l'unatranquila, l'altra rident, l'altra plorosa, l'altra iracunda. En la primera les celles i la boca eren ratlletes rectes i horitzontals, en la segona i la tercera prenien la forma d'arcs. Si els arcs de les celles tenien la volta cap amunt i el de la boca la tenia cap avall, la cara reia. Si, al revés, la volta de l'arc de les celles se girava cap avall i la de la boca cap amunt, la cara plorava. La quarta, la de la ira, era també fàcil d'obtenir: bastava dibuixar la boca torta i les celles tira-virades, és a dir, fòra de tira i en desacord. Això m'ajudà, sens dubte, a entendre la nostra frase popular.

— Segurament. I, veu?... Quin ull més observador el del poble!

— En canvi, aquí tothom vol que'l morro de mal geni hagi d'esser fort i no tort. Tantes vegades com escric la frase, els caixistes me la esmenen, i si no ho fan, el corrector de proves s'encarrega de salvar l'honor de la casa. No'n puc sortir.

Aleshores el poeta esclafi a riure, però suaument, silenciosament.

— Tots ne fem d'errades; — va dir — i (és una desgracia) les errades, igual que les males herbes, es propaguen més depressa i arrenen més profundament que les coses ben encepigades. Mes, si no'ns cansem d'aixarcolar, ja vindrà que'ls esplets seràn nêts.

— Costarà. Jo, en girant la vista als meus escrits, m'espanto cada dia; cada dia hi descobreixo més i més defectes de llenguatge.

— Bah! no's desanimi. Són pecats del temps. Nosaltres fem art i acopiem materials. Després vindrà els savis, els analistes, i ens ensenyaràn coses que nosaltres no sabem veure...

— I també caldrà vigilar-los.

— Certament. Nosaltres, des dels nostres punts de vista, atalatem aspectes que és possible que escapin a la seva mirada minuciosa. Però no se'n vulgui preocupar massa de qüestions gramaticals. La bona norma és el poble; la seva boca ho purifica tot. Els que se'n divorcien no saben per quines mars naveguen. Ara molts, per horror a l'influencia castellana, acuden al francès. Es anar de Scil-la a Caribdis. El modisme adverbial «a pesar» els ha semblat dolent, i, per substituir-lo, han traduït literalment el francès «malgré»: malgrat. L'ús ha consagrat ja aquesta paraula, en tanta de manera que no m'atreveixo a condemnar-la; però no l'accepto per meua. Jo segueixo escrivint «a pesar».

— Jo he intentat donar, al menys, sentit català a la nova expressió. No escric «malgrat tal cosa» sinó «a mal grat de tal cosa».

— Però el poble no ho diu adverbialment de l'una manera, ni de l'altra.

— Es veritat; mes el poble no deixarà d'entendre la meua locució, per tal que les

paraules hi tenen el sentit que ell els ha donades.

— No diré que no. Però jo vull escriure tal com ell parla. Vull que'l meu llenguatge sigui viu i popular. Cregui'm: no's cansi de seguir el poble. I quin artista n'hi ha, del poble! No més que en els noms que ha donat a les plantes ja hi ha un poema. Miri..., l'altre dia em feren conèixer una planta que'ls pagesos han batejat amb el nom de «sogres i nores». No pot comptar que bé li escau. Fa dues floretes girades en sentit oposat, com si's donessin l'esquena... i tenen cert aire de voler fugir l'una de l'altra.

En acabat d'entrar per aquest camí de les flors, el gran poeta s'entregà de tot cor a una deliciosa herborització imaginària. Que me'n va dir de noms regalats! Que me'n va descobrir de metàfores fines i lluminoses! Ell mateix s'hi embadalí. Si, descrivia les seves plantes tot engojat, com si les tingués davant dels ulls, com si la mà se n'hi anés a esparpellar una floreta mig closa o a senyalar un brotet amagat. Llàstima que, per massa ràpida i variada, aquesta part de la conversa m'hagi fugit de la memòria!

I amb tot això varem rambledar una bella estona, i per fi ens adonàrem que se'ns havia fet tard. Ambdós aixecàrem els ulls enlaire. Era ben fosc. No hi havia més claror que la dels fanals. El fullam dels arbres, il·luminat de part de sota pels arcs voltaics, triomfava en clar sobre'l cel, pintant-s'hi a manera d'un brodat verd-cendra sobre'l fons obscur d'un tapiç. Els pardals no feien cap remor. A dalt, per la fronda, regnava un silenci de nit. Cada fulla era la cortina d'una cambra de petits dorments. Ens haguérem d'acomiar.

Ai! ens acomiadàrem fredament, sense cap emoció, com si ens haguéssim de reveure l'endemà o al cap de pocs dies. I mai més ha tornat l'hora.

J. RUYRA

Verdaguer

Austerament aixuta la fag inexpressiva,
humil la positura i recatat l'esguard,
cobrint amb son mantell la nafra en la carn viva
que sagna com la daina que du clavat un dard,
el Dolç, l'Altiu, el Fréstec, el Mans, l'Ingovernable,
—tantost tràgic com místic, superb o angelical,—
s'aclofa en la cadira de braços, miserable,
i'l cap rebel apoia a sobre del missal.
Amb son destí terrible d'humana criatura,
temps hà que lluita i brega amb ardiment cruel;
car sent en sí l'impuls dual de la Natura.
que en un cop d'ull li mostra ensems infern i cel.
Es rèprobe i es martre, es llei i força cega,
instint i diciplina, Vessubi i mont de neu...
Enterç, fervent o candí, desobeeix o prega
amb sumissions de servo i llibertats de Dèu.

Es ell, l'etern!... Es l'Home complet... El rei i
mestre

del fet i la quimera, del somni i l'acció...
Com un atribut doble fulguren en sa destra
els llamps de Zeus i alhora la lira d'Apol·ló.
D'aqueixa doble força — pe'l geni sublimada,
que va enriqueix, partint-lo, son estre divinal,—
la glòria del Poeta, per sempre auriolada
en mig de les centúries resplendirà, immortal.

VÍCTOR CATALÀ

2 de juny de 1913.

El Poeta

Un poble sense Poeta és com una planúria infinita, secana i trista, sense ombres i sense aucells, amb horitzons monòtons de línia recta retallats per un cel gris. Sa austeritat sols es distreu amb monuments guerrers erigits als conquistadors. Un riu de sang senyala les expansions territorials i un arxiu de marbres frets tanca l'història del passat sense altra lliçó que una experiència brutal. El poble sense Poeta és un còs sense ànima, mecànicament organitzat, legalment regit, progressivament adelantat, però escèptic, materialista, trist...

El Poeta és qui recull tot el sentiment del poble i el tradueix en música, i de la sang dels seus avant-passats en fa llevor d'hèroes i de la seva història en fa epopeia. La veu del Poeta és lo etern, és l'esperit de la raça. Ai del poble que no té Poeta!...

CARLES DE FORTUNY

FLORS i tot hi hem trobat, amunt la costa solana... I ha sigut una mena de joia immensa, la nostra d'ara, barreja confosa de goig i entusiasme quan hem trobat, baixada del cel de la Provença, aquesta dolça lletra del Mestre; i la teníem entre mans i la rellegíem amorosament, en aquells sublims silencis dels que no estem enfortits per les grans emocions, i no sabíem si agrair més la distinció i la confiança que representava o la gracio de tant ric present, allí recolzat en nosaltres en l'agre-dolç d'haver-ne d'ésser possiblement només guardians. En la tortura d'aquest toquem i toquem que veiem venir, encara hi tastarem perxò la bonança d'ésser ardis propagadors de la bella acció.

Sempre hem resat a la Modestia les fervoroses oracions de cada acte, sincerament, contra la costum dels que's desalaben per enlairar-se. Si els fruits que poguem recullir en la sembrada no assadollen el gran desig, — pensem — que siguin vinguts planerament, sense cap pretenció; sempre volant arràn de cors només, que ja'n tenim prou, i més amunt és tant esbalandrat l'espai, que potser ens hi perdríem en un rodament de cap; i d'altra part, qui ho sab si els germans aferrats a la Terra ens sentirien? Molt forts no tenim pas follia d'ésser-ho; en el valer propi, ni pessimisme ni optimisme: el terme just, més aviat rebaixar-ne una molla.

* * *

RENAIXEMENT, vestit avui amb gales flairoses dels homes catalans qui no'ls ha sa-

Maiano (Provença)

Le 26 jun 1913

au Renaixement de Catalogne

Monsieur le Directeur,

me fai plair de veire que
Barcelonne nous oubliés le
monumen que d'eu au
grand jouët de l'Atlantida
e d'eu Canigou l'eu monumen
de mossen Cinto et aqueu
de l'espouçio Catalano,
valent - à - dire de la lengo
e de la glori de tout un
poble.

but greu d'incensar encara la memoria de l'immortal Verdaguer; dels escullits — per ells sigui la vera lleança nostra — qui s'han honorat tant a si mateixos honorant an Ell, recull ben afanyós i ple de bona voluntat l'ofrena del gran Frederic Mistral; la seva excelsa contribució als cabals per al monument que perpetuarà la memoria del Poeta, que aquí en l'autògraf ens encomana de realitzar.

El qui és bon germà seu en doll d'inspiració, ens entrega tres belles cartes de

per ajuda, tant pau que siagué,
 aquelo obro nacionalo, i éu
 vous mande tres letro de
 moui Car Verdague - que
 siéu éta, en 1868, davant li
 vo flower de Barcelona, lou
 testimoni e saludaire de vous
 premié triumphe - e qu'avén,
 touto nosto vido, conta
 d'acord per la memo Causo.

e Salut de tout cot
 i fraire Catalan !

F. Mistral

Mossèn Cinto an ell, tres joies, que nosal-
 tres volem traspasar a la nobilíssima
 Comissió per al monument. Però, sense
 deixar d'esser modestos, podem tenir exi-
 gencies raonades en un motiu patriòtic, in-
 condicionalment inseparable de tota actua-
 ció dels catalanitzants.

Oferim-les bonament als qui vulguin te-
 nir una preciosa recordança del Poeta,
 com si fossin flors, amb la rialla d'una jo-
 ventut que és niu de gaies promeses, i, a
 canvi, no demanem pas una almoïna, més

bé, esperem que l'enamorat que
 digui: «jo les vull», faci un gest
 d'ajuda als cabals del monu-
 ment, que haurà d'estar a l'alça-
 ria de l'ofrena i encara subjecte
 a unes condicions:

Nosaltres, ben pobres, que
 això no ha de fer vergonya a
 ningú, no podríem tolerar que
 aquestes lletres fossin abando-
 nades a una petita retribució i
 ens reservem el dret d'adquirir-
 les — amb els mitjos que'ns ima-
 ginariem: estalviant-ho, pidolant
 de porta en porta si fos precis —
 sobre'l preu que'n prometessin.
 Ademés, per un egoisme catala-
 nesc, s'obligarà al que se les
 quedi al compromís de no dei-
 xar-les sortir de Catalunya, sen-
 se poder-se-les vendre mai, sinó
 cedir-les a la seva familia o a
 una institució catalana, sempre
 amb les mateixes restriccions.

Que la voluntat dels qui si-
 guin poderosos de fortuna i al-
 hora entusiastes dels grans do-
 cuments patris, sigui una nova
 vegada deseixida generosament
 per honra i gloria de Catalunya.
 Darrera d'ells o sobre de la seva
 abstenció, sense orgull de cap
 mena — que'l veiem ben lluny —
 hi som nosaltres, únicament per
 amor a les coses patriòtiques.

Els catalans nacionalitzats; la Comis-
 sió per al monument a Mossèn Cinto; els
 amics que tenim: sigueu-ne sabedors.

Als periòdics catalans, els diem un sol
 mot, ben amigablement: Ajudeu-nos!

Per a nosaltres no demanem res. Tot
 per Ell; per Ell, sabeu?

Grat compliment

Me demaneu una anècdota, i són tantes les que vos podria contar, que ben prompte en fariem un llibre. Més avui crec que no'm seria del tot oportú contàr-vos en alguna; hi ha un fet més gran avui que deü interessar a tots els bons catalans, i d'aquest fet vaig a parlar-vos.

Els catalans, una de les races més privilegiades del món, tenim al costat de nostres virtuts uns grans i perjudicials defectes. Un d'ells es la inconstancia.

Onze anys que'l nostre gran poeta és mort, i si en veritat no fós tant gran, si no arriés de cap a cap de món... jo crec que'ls catalans ja no'l coneixeríem.

Quan Mossèn Cinto Verdaguer ens va deixar en aquest món, la nostra Terra semblava que se n'entrava. Tots els periòdics, tots els centres, totes les converses s'inspiraven amb el recort del insigne poeta. Fins nosaltres creiem que's cometé més d'una exageració al tractar ses alabances. Aixís som els catalans; avui ho volem fer tot i, demà, ja quasi no'ns en recordem.

Mes com es possible que'ls catalans poguem oblidar a Mossèn Cinto, si la major part de nosaltres el sentim aquí dins? Quin es el català que no sab de cor alguna de les seves immortals estrofes? Aneu a Montserrat, a totes les iglesies i hermitatges de Catalunya i per tot sentireu el dolç resso de ses dolcíssimes cançons i poesies.

El nostre Poble el du en el cor al seu poeta, i les coses que's duen al cor, aquelles no se'n van mai més.

Oh poeta de Catalunya! oh gran Verdaguer, model de humilitat i de bonesa! Oh sant varó que passares per tots els alambins de la vida!

I quan poc te saberen conèixer els homes. Eres humil, emprò eres fort com ho són tots els grans genis. Ton cor era de nen, mes també tenia el valor i la noblesa de lleó; aixís son els grans homes; per això ben pocs els comprenen. Com més gran es la cosa, més difícil se'ns fa l'ovirar-la...

Onze anys que'l nostre gran poeta és mort... i ben pocs són els catalans que vulguen recordar-se d'ell.

Oh joves de RENAIXEMENT, que Deu i la Patria us paguin aquesta santa iniciativa!

Mossèn Cinto Verdaguer ja no pot estar més sense monument. Catalunya li té contret aquest deute i es vergonyós per ella i'ls seus fills el que ben prompte no se li pagui...

No volíem recordar cap anècdota verdagueriana, emprò la ploma se'ns en va are mateix a dictar-ne una de molt apropiat. Ens passejàvem un dia amb el Poeta per la Rambla de les Flors, mentres que la conversa ens ocupava en un assumpte molt delicat per mí, i del qual ell n'era el meu Mentor.—Que vol que li diga, Mossèn Cinto—vaig fer jo tot amoïnàt—jo ja no ni'i vui pas parlar més al Sr. Bisbe; sempre'm fa passar de noves.

—Què ha dit are, Masifern? Tórni-ho a dir que m'ha agradat molt aquesta frase—va fer ell tot alegroí. Que haurà entès aquest bon home, vaig pensar en mon interior, el sentir que'm responia amb aquella inesperada frase d'home somniador. Mes com jo li digués que no l'entenía, ell prosseguí tot fregantse les mans:—I aquesta frase la diuen a l'Empordà? Miri's que n'és de bonica. Torni-la a dir... Passar... de... —Passar de noves es lo que l'ha entusiasmat? vaig afegir jo.—Això mateix, passar de noves, que és lo que vol dir?—Aquesta frase la usem a l'Empordà quan volem dir que se'ns enganya amb bones raons. I el gran creador de la Llengua Catalana se tragué de sota'l manteu la seva llibretota, com tenia costum, i, tot apuntant amb el llapis, anava dient de baix en baix:—Mireu que és maca aquesta frase. Oh l'Empurdà, l'Empordà!... *Passar... de... noves...*

La Excma. Diputació de Barcelona, respecte al monument a Mossèn Cinto, té molta semblança amb el nostre Sr. Bisbe de l'anècdota. Ella'ns farà, *passar sempre de noves i més noves*. Mes nosaltres preguntem: Ha de ser ella o té de ser Catalunya qui té d'aixecar-li el monument? No té més dret i més prerrogatives la Patria que la Excma. Diputació, per venerable i principal que ella siga?

Oh Patria meva, desperta,
que al lluny brilla l'esperança...

RAMÓN MASIFERN.

Recordances

Amics i companys en l'amor i veneració dels records de mossèn Cinto: per correspondre a la cortesia del vostre convit donant-me un lloc en aqueixes planes, consagrades avui a la seva lloança i al nostre anyorament, agafo la ploma per dir alguna cosa d'ell: encara no sé què: lo que bonament en aquest punt i hora *el cor me dicti*, tal com, amablement, la vostra invitació m'ho aconsella. Cabalment m'heu atrapat ací, en l'humil mas Cantarell, aon solc anar de tant en tant a refer-me un xic de l'afadic de la vida; i aon l'aire que s'hi respira passa com un suau ressò de les celestials vibracions que en altre temps li comanaven per aquests indrets els sospirs d'aquella ànima tota amor, tota devoció, tota poesia. Des d'aquest porxo, i només girant el cap, veig la teulada de ca'n Tona, aon teníen per *senyor mestre* a mossèn Cinto; la *torre de Morgadés*, que ombreja la *font del Desmai*; l'ermita de Sant Jordi, aon ell va *cantar missa*; el convent de Sant Tomàs, que tanta pena li dava el veure'l per aquell temps tant desolat i trist. Més amuntet, a darrera d'una lleugera ondulació de la plana, hi endevino la morenor de Folgaroles, breçol de la seva infantesa. I aqueix petit quadro de terra era tot el món del senzill estudiant; aont aprengué de sentir i de cantar, sens altres mestres que la magnificència d'aquest cel, les brotades primaverals dels blats i de les flors, els cants dels aucells de les pollancrades i les converses dels bons pagesos a les treballades i en els aplecs dels santuaris.

Posat ací en aquestes vores de Gurri, cal no més evocar el seu nom perquè a la memoria li vingui la seva fisonomia ascètica, i la lluminositat dels seus ulls blaus; espargint dolçors amb la paraula, amors amb el seu tracte i entusiasme amb les seves poesies, ingénues, ardentes o delicades, sempre exhalacions de sos grans sentiments de Déu, de la patria, o del folk-lorisme de la seva terra.

Veusaquí que ara, pensant amb ell, recordant-me de l'amic, del company, i de les diades més sobressortides de la nostra vida literaria, la mirada que abarca, gelosa, tot

aqueix teatre de les seves primeres més verges i espontànies inspiracions, se'n torna, tota rosada de llàgrimes, cap endins, a la soletat del cor.

Amb quanta raó solia dir ell que *la vida és curta!* Han passat deu anys, deu anys que semblen un girant d'ulls des de que la seva ànima anyoradica es desfeu del cos que l'embardolava, per a córrer als espais de llum, en els que des d'aquí baix pot dir-se que ja ell sempre vivia. Perquè ell era, certament, el rossinyol d'aquella diamantina cançó de les montanyes: «Jo d'ací me'n tinc d'anar, — que l'anyorament m'hi mata!...» I ben d'hora, se'n va anar; deixant-nos la claror estelar del seu geni; l'aroma immortal dels seus cants.

Avui, com ara fa deu anys, un esclat de bon temps vesteix de festa tots aquests quintàs i pujols. Avui diria lo que us deia ara mateix fa deu anys, arràn d'arrencar ell la darrera volada...:

«Que és trista i que és bonica, aquests dies, aqueixa vessant de sol ixent de la nostra, de la seva plana! Talment com si veiés pondre's un dels més bells estels que'ls matins i cap-vespres li somriuen, una capa de foscor li abriga els verds de sos camps esplèndids, i com reguerons de llàgrimes s'escolen per sos turonets i feixes les aigües d'aqueixes bromes que enguany fan esser mústiga i freda la primavera...

»Mes els prats s'afanyen a vestir-se de flors. Vistosos escampalls de margaridoies criden el bon temps. En la verdor dels ordís, arols de gallarets se gronxen amb les espigues. Arreu se doblen, airoses, les corretjoles i les sabatetes de la Verge; arreu sota de mentes i tarongines hi brillen, com ullets dolços, els miosotis i les darreres violes; i en els marges que'ls xaions hi juguen, clavellets de trenta *hi baden a mils*, com quan n'hi cullia mossèn Cinto, tot anant-se'n a l'aula amb els llibres a sota'l braç.»

I d'això, de quan l'estudiant de ca'n Tona hi passava amb els *Clàssics* o la *Summa* sota'l braç, i tot un món de somnis rodant en son cervell, ja fa mitja centuria. Oh, com *la vida és curta!* Ben cert que'ls genis que Déu envia per il·luminar als homes passen ràpids com la volada d'un aucell que se'ns fon en el blau de l'aire.

Amics: si veniu algun cop per aquests andurrials en peregrinació de religiosa poesia, tota aquesta encontrada us parlarà d'ell. Semblaria que tots els mobles de la cambra immensa són els mateixos i en el mateix lloc de quan li donaren comiat per sempre. A cà'n Tona trobaríem, potser tant vella i esdernegada com allavors, la caixa de noguera que li feia d'escriptori, i que a dins guardava, magolats i polsosos, un esbull de papers amb versos, la llevor tot just de l'arbre que enviaria ombra a les quatre parts del món. Davant de Sant Jordi veuríeu aquell mateix dolmen, amb la gran llosa així mateix despenjada, com si avui acabés de caure. Al lluny, entre cel i terra, el vell castell de Sabassona encara sembla que's vol estimbar a l'avenc de rocs i cingleres, que ell un dia, amb lleugeresa d'acròbata, els saltava de l'un a l'altre, a la claror fantàstica de faixines enceses, somniant passos de *L'Atlàntida*. I aniríem a reposar i a plorar una llàgrima en la frescor de la font del Desmai... Mes aquells que'ns hi aplegàvem junyits pel sant amor a Déu, a la patria i a la poesia no hi seríem pas. Bona colla se n'ha anat, com ell, al paradís de llurs esperances. I aquell *desmai* que'ns abrigava amb la seva ombra, que'ns coronava el front amb la rosada de ses fulles, tampoc no hi és. Fugits els aucells, el vent de la mort va corsecar les branques! I ara la font és trista. No més un vell olm la guarda, i l'ombra, com si esperés, per ajaure's en la terra, que l'amistat, l'agraïment i el patriotisme posin en aquell lloc, esculpit en una pedra, el nom del nostre gloriós poeta!

MARTÍ GENÍS I AGUILAR

Mas Cantarell, maig de 1913.

Aniversari

Cada vegada que vaig a Barcelona, visito, tot sol, la tomba de nostre Mossèn Cinto per a resar-li un pare-nostre i dur-me'n a mon reonet de Monclar un grapat d'aquella terra sagrada que abriga les cen-

dres de son cos. Ara ja'n tinc una gerra tota curulla, i aquesta primavera hi he plantat un esqueix de clavell de pastor que va creixent i ja mostra qualche poncella, i jo'm penso que'l dia de l'aniversari de la mort del Mestre serà tot florit. Allavors jo duré la gerra sobre l'altar d'una pobre iglesia i diré, per l'etern descans de l'ànima del finat, una missa de *dol*. I resaré als peus del Crist aquesta oració:

Pietat, Senyor, per als fills de Catalunya que deixen morir poc a poc al qui morir no podia!

Pietat per als bords que encara gosen bescantar-lo!

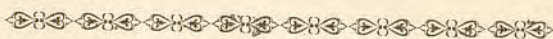
Pietat per als envejosos meçquins que vessen glopades de tenebra a l'entorn de son ombra gloriosa!

Pietat per Catalunya, que perd el seny i s'endureix de cor!

I mos ulls s'arrasaràn de llàgrimes, i les deixaré caure damunt la terra de sa tomba i besaré els clavellets florits, recent-nats, que'm perfumaràn l'ànima. I encara em restarà cor per a estimar sempre més a Mossèn Cinto...

MOSS. A. NAVARRO

Monclar, 2 juny 1913.

A Mossèn Cinto

Jo, que't vaig admirar com estimar-te
sempre, secretament:
en el fons del meu cor per gloriar-te,
t'erigí un monument.

El de bronze i de marbre t'escatimen;
el de la ostentació!

No't saben honorar; i ail no t'estimen
tan verament que jo.

P. PALAU GONZALEZ DE QUIJANO.

Madrid 1 juny 1913.

CANIGÓ

FLORDENEU

FRAGMENT

En son palau de Cornellà està Guifre
i ací Gentil vigila d'avançada
si cap ombra atravessa les boscuries,
si s'encén en el bosc cap alimara.
Tot dorm dintre'l castell, sinó ses tropes;
tot dorm vora'l torrent, sinó ses aigües,
que amb els raigs de la lluna joguinegen,
trencadigos espills de l'estelada.
Tot dorm: els óssos, dins la negra cova,
els aires del cap-vespre entre les branques,
en sa pleta l'anyell i entre les fulles
els aucells, amb el cap dessota l'ala,
en coixí de celistia les estrelles,
les congestes de neu en la montanya
de Canigó, com el somrís puríssim
del formidable rei de l'encontrada,
a qui el Pirene fa de trono esplèndid
i l'hemisferi de florida tiara.
Sembla la serra un gegantí magnoli
quan s'esbadellen ses poncelles blanques:
veient-les el donzell tant argentines,
sos ulls ardents de fit a fit hi clava;
son escuder atlètic se n'adona,
del Canigó nascut en una aubaga:
— Lo que mirau — li diu — no són congestes,
són els mantells d'armini de les fades
que dancen a la llum de la celistia
dels estanys de Cadí vora les aigües;
si el més bonic i perlejat tinguésseu,
vos valdria, Gentil, més que l'espasa,
més que dels llibres tots la saviesa,
més que l'or i l'argent dintre de l'arca;
si us plagués navegar, veles tindríeu;
si volguesseu volar, tindríeu ales.
Mes es castell aon qui hi va no'n torna;
sols un de cent que hi pugen ne davalla. —
Ell no ha oblidat a sa Griselda, estrella
que'l matí de sa vida il·luminava.
Qui sab si eix talismàn la lligaria
amb qui, implacable, de son cel l'arranca?
Mes: com, en la vigília de la lluita,
com deixarà l'exèrcit que comanda?
Com deixarà el patró la nau que mena,
el lleó del desert sa cadellada?
Torna a mirar els llenços que blanquegen
com al cim d'un brandó trèmula flama.

Qui sab si els ha de veure un altre dia?
pensa; qui sab si és do d'alguna fada
que si agrait i ara mateix no accepta,
com l'or a mà més diligenta vaja?
Pobre Gentil! dintre son cor de jove
lluïten de mort l'estimació i la patria,
i quan l'amor tirà dins un cor tendre
lluïta, no és sempre lo dever qui guanya.
Al caure ja en el llaç de flors que'l tempta:
— ¿Trigaré a ser-hi? — febrosenc demana.
— Galopant — li respòn — a tota brida,
podeu tornar ací primer que l'alba. —
Diu, i en el temps que emplea una coloma
als colomins en peïxer la becada
se'l veu volar entre'ls garrics i arboços,
voladora sageta que's despara.

Per l'arrelam dei Canigó se'n puja
el corcer ardorós amb peus de daina,
de ses arrels cap a son tronc amplíssim,
que té fontanes i torrents per saba.

De tant en tant, del cim de l'aspra serra
se veu fins al pregón una escombrada,
com de l'alzina en la negrosa escorça
se veu del llamp corsecador la ratlla.

Per un d'aqueixos solcs oberts sens rella
Gentil son poltre escumejant aplanà;
quan no pot més, per adreçar-se el cingle,
el deixa a l'escuder que l'acompanya,
i per camí d'issarts lliure se'n puja
i per los grenys com rapinyell s'arrapa,
vers on blanquegen els mantells estesos,
tofes de neu sens trepitjar encara.
Un n'ovira al bell mig brufat de perles,
lliri enjoiat per gotes de rosada:
quan ell va a pendre'l, com de terra eixida,
per l'altre bec l'estira hermosa dama:
— Què't feu — dient-li — ma gentil senyora,
que aixís li robes son mantell de randa?
— Qui és, doncs? — li pregunta ell. — Vina-la a veure,
ja que has volgut, traïdor, agraviar-la;
la flor de l'hermosura que somnies
veuràs en quin jardí floreix i grana. —

JACINTO VERDAGUER, PBRE.

PER MOSSÈN CINTO (*)

S'acosta el dia de l'erecció d'un monument al gran poeta. No hi ha cap català que no esperi amb desig aquest acte de justícia deguda, ni n'hi hauria d'haver cap que no assentís son nom en les llistes de subscripció o no volgués contribuir d'una manera o altra a la glorificació de la més alta figura que ha tingut en els temps moderns nostra poesia patria.

La gent del poble, la més modesta i humil, seria la que hauria de concorre-hi amb major entusiasme, perquè de sa entranya havia sortit l'insigne poeta i entre ella s'havia format i a ella havia dedicat ses inspiracions més preuades i de major ressonància.

Té alguna cosa de portentós el ressorgiment literari de Catalunya a l'arribar al bo de sa creixença. L'època d'En Verdaguer, la gran època de nostra poesia, ve a representar una meravellosa brotada d'ingenis, com nascuts a l'atzar, sense haver-se format en cap escola i caminant cadascú per un viarany distint, sense altre nexa comú que un impuls generós d'amor a son poble, ni altre punt de partida que l'afany de deslliurar a sa llengua oprimida, per a ennoblir-la amb els deliciosos sons d'una lira arreconada feia segles. Es un moviment instintiu, espontani, allunyat de tota imitació clàssica i de tota falsa prescripció retòrica. Sos representants més distingits, el gran Aguiló, En Blanch i Cortada, En Camps i Fabrès, En Guimerà, l'Ubach, En Picó, En Matheu, En Pagès de Puig, En Briz, l'Apeles Mestres, entre tants i tants d'altres, són homes sense carrera universitària, o que si la tenen no l'han exercida mai, i en tots ells s'hi troba l'afany de caminar sense traves acadèmiques i fins amb certa indisciplina i generosa independència. No hi ha altra escola que'ls atregui que l'observació de les costums i tradicions populars, ses rondalles i tradicions, sos fets heroics i sobre tot son llenguatge inexhaust,

que s'afanyen a recullir de les viles i masies per a comunicar-li un nou halè de vida a l'enriquir amb ses locucions més pures tot l'enfilall de ses més preclares composicions.

Però si en aquest sentit quasi tots els poetes d'aquell temps són fills del poble, es pot ben dir que, en tota l'extensió de la paraula, no n'hi ha cap que ho sia tant com en Verdaguer. El pobre noi de Folgaroles havia de tastar ben aviat les amargors de la vida al veure's obligat a fer de llaurador, de picapedrer, de mestre de mainada d'una masia, per a trobar-se medís de viure i d'empendre la carrera de capellà, que havia de seguir en el Seminari de Vich, constant-li cada lliçó llargues caminades, tot resistint l'ardència del sol o la cruesa dels fets i de les pluges. I n'obstant a aqueixes privacions i a aqueixa miseria degué En Verdaguer, per un voler de Déu, el millor i més sòlid fonament de sa futura gloria literaria.

Dotat de meravellós instint artístic, al veure's obligat a viure entre pagesos en aquella plana vigatana que és, sense dubte, on nostra llengua's conserva més abundant i més pura, sapigué fer-se seu tot el tresor del vocabulari d'aquella gent, que devia després posar en circulació general, assombrant a tothom amb dolls fresquíssims de paraules plenes de vida i expressió, com si tingués el do de resucitar-les. En Verdaguer escoltava molt a la seva gent, aprenia ses rondalles, cantava ses cançons, resava sos resos, no faltava a sos aplecs, i la musa popular, com parlant-li directament i embadalint-lo, havia mil vegades enternit son cor i encès sa fantasía. Llibres escaducers arribats a ses mans de fóra l'aula, li parlaven també de que aquest poble que ell tant estimava tenia una historia heroica, i els grans quadres de la naturalesa que'l voltava atreien sa mirada penetrant i fonda.

Diuen que En Verdaguer no era, en el Seminari, un estudiant de lluiment, i sembla, en efecte, que'ls entrabancaments silogístics i les àrides i pretencioses dogmatitzacions escolàstiques no s'havien fet per

(*) Per satisfacció del seu autor, fem constar que l'original d'aquest article ha sigut escrit sense ajustar-se a les normes ortogràfiques acordades per l'Institut d'Estudis Catalans. — *N. de la R.*

RECORD (*)

A MOSSÈN JACINTO VERDAGUER

«Ell era un montanyenc, fadrí cantaire;
El Cel l'hi va inspirar
Santes cançons de bosquetana flaire,
Mes ell, volant encara més enlaire,
Va traure un mon, colgat al fons del mar».

Eixos versos (que són molt dolents, perquè són meus), foren escrits en una gran tarja blanca clavada al mig d'una soca d'un pí que feia companyia amb altres tres, que duïen també targes amb inscripcions semblants en llaor d'En Mistral, En Marià Aguiló i en Manel Milà i Fontanals.

Els quatre pins, per allà l'any 1882, voltaven un bonic casal d'una de les vesants del Tibidabo de l'indret de Vallvidrera que mira a Barcelona, i aquest casal, aont estiuejaven els mestres argenters Josep i Carles Torruella, era un lloc d'esbarjo en certes diades per artistes i poetes que fossen bons amics, d'aquells mai prou ben plorats argenters. El oor i la butxaca dels germans Torruella sempre's mostraren generosos envers tot català que per l'art o per la patria volgués empendre volades difícils, i'ls noms de l'Enric Serra i Agustí Querol, per a no citar-ne d'altres, poden afegir-se al recort d'aquells bons amics, tan agradívolament generosos.

En un hermós diumenge de juny, l'Enric Serra vingué de Roma a passar una estona a sa llar nadiua, i'ls germans Torruella el volgueren obsequiar amb un dinar en sa caseta de Vallvidrera. Son cosí, en Josep Presno, el director artístic de son taller, amb quatre pagesos d'aquella serra, arranjà amb poques hores el porxo de la caseta amb mata, pinassa i canyes verdes; devall el porxo s'hi gorní la taula del convi que'ls germans Torruella oferien a l'Enric Serra, al qui posaren a cap de taula en una cadira de braços guarnida de flors boscanes i que ostentava al respall una xica reprodució fotogràfica de son darrer e inspirat quadro *L'enterro de l'Albat a Subiaco*. Els quatre pins esmentats feien guarda d'honor

a l'entrada del porxo, i'ls tres primers duïen les targes amb les inscripcions al·lusives als tres grans poetes de qui he parlat.

En Pere Santamaría (el malaguanyat arquitecte), En Ferràn Agulló, el després Mestre en Gai Saber, i els mai ben plorats En Joaquim Olivó, En Josep Blanch i Romaní i l'esmentat Presno, atalaiaven amb mi des-de'l porxo, per allà mig día, el caminal de la drecera que del Desert de Sarrià pujava a Vallvidrera. Per aquell indret devien muntar els germans Torruella amb l'Enric Serra.

—No's veuen encara—feu l'Olivó.

—Sí que'ls veig!—cridà En Blanch—peró són quatre i no tres.

—Sí! un capellà va amb ells—digué En Santamaría.

—Quí deù ser?....

—Quí?... Mossèn Cinto. També serà de la colla!....

Nostre goig fou tan gran com nostra sorpresa. El primer pensament que'ns va ocorre fou de que l'homenatge havia de compartir-se per igual entre les dues glories de la pintura i de la poesia.

—Cóm ho farem?—digué En Blanch.

Per sort a la casa dels Torruella hi havia els *Idil·lis* de Mossèn Cinto i una altra cadira de braços igual a la preparada per a En Serra. La guarnírem en cinc minuts, posant-hi l'obra immortal del Mestre en el respall, i mentres els quatre amics anaven pujant per la drecera i afansant-se a la finca, el pobre autor d'eixes ratlles, suant d'engunia, improvisà'ls versos qu'encapsalen eix *Record* i'ls escrigué i clavà en la tarja del pí, al costat dels que contenien l'elogi d'En Mistral, l'Aguiló i En Milà. La posteritat ha declarat ja plenament que Mossèn Cinto era ben bé i per dret propi, el *quart Evangelista*.

La sorpresa de Mossèn Cinto i de l'Enric Serra, a l'arribar al porxo-menjador, fou tan agradable com efusiva. El dinar fou verament un d'aquells parèntesis de celestial gaubança que en eixa vall de plors Déu ens regala per compensació de tantes hores de prosa. Guaitant a sos peus a Barcelona, enfront d'aquell panorama immens de nostre plà, Mossèn Cinto planejà allí sa *Oda a Barcelona*, de la que escrigué les dues primeres estrofes de sobre-aula.

(*) A prec del seu autor, fem constar que l'original d'aquest article ha sigut escrit sense ajustar-se a les Normes Ortogràfiques acordades per l'Institut d'Estudis Catalans.—N. de la R.

Després pujant a la carena i guaitant el Montserrat a sol-ponent i les ubagues i pinetars que voltaven lo que anys després fou *Vila Joana*, ens deia:

—Quin lloc més bonic per a viure!.....
També sembla fet aposta per a morir!.....

I que'n té d'intensitat la paraula del poeta quan enclou una profecia!.....

ARTUR MASRIERA

El monument a Verdaguer

Es verament lamentable que'l poble català no hagi capít encara tota la valú de son deute envers la memoria de mossèn Cinto Verdaguer.

La genial poixança d'aquest contribuí decidivament a accentuar la nostra Personalitat Nacional, enriquint el nostre lèxic, creant-nos un tresor literari de forta substancialitat i difonent-lo a terres estrangeres, en algunes de les quals començaren a heurre noves del Renaixement Català per les obres verdaguerianes.

Essent aixís, com ningú pot negar-ho: Perquè l'evocació de son nom gloriosísim, als efectes de l'erecció de son monument, no ha estat degudament corresposta? Perquè les nostres gentades no han ofert apressadament llurs cabals en la proporció necessaria per assegurar l'immediata i esplèndida perpetuació de tant gran figura?

Me diràn, potser, els optimistes, els fàcils d'acontentar, que la realització del monument a Verdaguer està ja decorosament assegurada comptant amb la munificencia de la Diputació i de l'Ajuntament de Barcelona i amb els donatius que's van rebent de tant en tant des de distints indrets de Catalunya i fóra d'ella...

Però ah! que és ben migrada, per ara, aqueixa cullita, i ben migrats així mateix els fruits d'ella. No hi ha el calor, no hi ha l'entusiasme proporcionats als grans mereixements de l'eximi Verdaguer.

Avui per avui, el moviment restaurador català es concentra gairebé en la política: aquesta ho ofega tot. En les tasques polítiques s'hi esmercen els milers de pessetes com si fossin maravedissos; i per a les tas-

ques culturals, per a les empreses de pur sentiment, tothom és o pobre o mesquí.

Es que havem d'esperar l'acompliment dels deures espirituals que com a poble digne ens pertoqueu, només de les corporacions oficials, que no poden atendre'ls per complet sense mancament als serveis essencialíssims a elles confiats?

No compatrics, no; cal reaccionar contra aquest errat criteri. Les despeses del nostre culte a la patria les havem de cobrir voluntariament nosaltres, fent-ho amb il·lusió i sens recança.

El monument a l'eximi Verdaguer deu-ria ser una obra memorable, i podria ser-ho si tots els catalans hi contribuissin, mal fos, els més modestos, amb la mínima quota de cinc centims. Si l'esforç particular respongués a la crida de la Diputació de Barcelona en la mida deguda, sumant son recapte a les quantitats votades per les corporacions oficials del país, s'arribaria a obtenir un conjunt suficient per a bastir quelcom digne del nostre immortal patrici.

Jo voldria en aquests moments que pogués arribar la meua humil veu a tots els recones del món aon catalans hi hagi, i que fos ella prou suggestiva per a conseguir d'aquests la llur espontania cooperació a l'homenatge verdaguèria; que pocs n'hi ha d'haver prou descastats per a no compendre el nostre clam patriòtic si poguessin oir-lo.

Si una artista eminent, la senyora Barrientos, digna de les més fervoroses lloances, amb un sol gest de desprendiment aplegà milers de pessetes posant-hi a contribució sa gorja meravellosa, altres poden cooperar-hi només amb extrema modestia, però això no vol dir que deixi de ser estimable el concurs de ningú.

Posem-hi tota la nostra voluntat, en aconseguir que no resti un sol compatrici, present ni absent, sense prestar son tribut, ric o modest, a tant noble empresa.

Per la gloria den Verdaguer. Per l'honor de Catalunya.

M. FOLGUERA I DURAN

Sabadell, juny, 1913.

ell. Però de segur que no s'hauria trobat en el seminari qui el guanyés en l'estudi de la naturalesa. A mi m'havia dit l'eminent Montserrat i Archs que En Verdaguer tenia aptituds ben marcades per a haver sortit fàcilment un gran botànic; jo l'havia vist moltes vegades agafar les pedres i analitzar a la perfecció tots sos components; és fàcil també notar amb quanta justesa parla en ses poesies de la vida i dels hàbits de tota mena d'aucells.

Per això, per son talent natural d'observació, En Verdaguer arribà a ser un dels poetes descriptius més grans del món: tots sos estudis, totes ses notes no tenien cap pretensió científica, a pesar de ser tant precises, sinó que s'encaminaven tant sols a donar major exactitut a la realitat dels quadres que havia de pintar.

Per a convertir en esplèndida foguerada tots els materials aplegats en els llargs anys de penuria, mancava sols una guspira que'ls vingués a encendre, i aqueixa fou la crida dels Jocs Florals de Barcelona, que tocava la campana pasqual de la resurrecció de la nostra literatura. En Verdaguer hi acudí, guanyant-se desseguida l'admiraació general. L'horrorós estat d'incultura del nostre poble, amb qui s'ha comès l'infàmia de bandejar-li de l'escola la llengua propia; el desconeixement absolut de sa personalitat i de sa significació davant l'història, motivà que, amb tot i que'ls poetes dels Jocs Florals en ell s'inspiraven i a ell se dirigien, llur noble veu no fos escoltada, i quasi no li despertà cap interès. Sols En Verdaguer trobà desseguida la manera d'atreure'l i fer-se'l seu.

I és que sa identificació amb el poble era completa. En els altres, el sortir de casa i barrejar-se amb la gent del camp per a conèixer el secret de sa vida i de ses formes d'expressió, significava un esforç i una dificultat no petita: en Mossèn Cinto no era sinó la única delectació que podia pendre's en sos treballs, l'únic goig que'l distreia de sa existencia misera i monòtona. I aixís ses composicions, nodrides en l'essència més catalana, més que imitacions de la poesia popular, semblaven la veu mateixa del poble que trobava, a la fi, la forma d'expansionar-se dignament.

Mossèn Cinto aconseguí més endavant recórrer moltes terres i moltes mars i adquirir una cultura autodidàctica verament notable; però no fou per a desmentir, sinó per a consolidar sa educació originària i, fent-se cada vegada més català, aleança ésser conegut i interpretat per totes les altres literatures d'Europa. Ell fou el verb dels sentiments més íntims de la consciència de sa raça, el sentiment religiós i el patriòtic, i per aixó feu vibrar el cor de les multituds, rebent per tot arreu ont arribaven sos cants unes ovacions que sols poden obtenir en nostres dies els autors dramàtics. Amb l'aventatge encara sobre aquestes de que ses obres anaven perpetuant-se en la memoria de la gent.

Sa condició de sacerdot donava a sos versos, escampats en fulles piadoses, un to simpàtic de plena sinceritat, i com eren escrits amb un gust esquisit i amb una inspiració no acostumada en poesies d'aquesta mena, i com, en fi, En Verdaguer, a pesar de sa poca afició a les notes musicals, tenia un sentit de l'harmonia com ningú més en nostra llengua, que invitava als compositors a vestir de melodies cada una de ses posades, d'aquí la facilitat d'aprendre-les tothom, saborejant-les i repetint-les en totes les festes de les esglésies i en totes les romeries i funcions devotes de Catalunya.

I lo mateix ha passat amb ses composicions patriòtiques, recitades o cantades en tots els aplecs catalanistes fins a conservar encara avui la mateixa frescor i la mateixa força del dia en que foren aplaudides per primer cop.

A la Fè i a la Patria, que són dues deus eternes de poesia, consagrà En Verdaguer tot el seu cor i tota la seva vida, i com sabé endreçar-los cants sublims, tots els catalans l'escoltaren amb fascinació, perquè en aquells cants els uns hi reconeixien l'exaltació de ses creencies, els altres la de ses aspiracions.

Per aixó dèiem que Mossèn Cinto ha arribat a ser el poeta més popular de Catalunya, i prescindint de les altíssimes qualitats de sos poemes, tant admirades per tot, el nostre poble té obligació de venerar-lo, mai sia sinó per l'amor que ell li portà

sempre. Fou un gran català per sa decisió, per sa força de voluntat, que'l feu triomfar. Es el poeta per excel·lència; de petit s'entregà a la Poesia en cos i ànima, i ella el salvà en tots els contratemps de la vida. Pobre Mossèn Cinto! Incapaç de fer mal a ningú sinó a si mateix, en sos darrers temps navegà a l'atzar amb el timó perdut i conegué altre cop la mateixa miseria de sa juvenesa, però la Poesia fou son port de refugi, i la mort el trobà encara amb la lira als dits, arrencant-ne notes de celestial melodia.

En Verdaguer acabà sos dies entonant himnes a la pobresa i vivint propiament de caritat. La gent més humil, doncs, ha de sentir-se més germana seva, i en l'homenatge que's farà en son dia en honor al gran poeta no pot deixar d'associar-s'hi amb tota l'ànima. Però diguem-ho més ben dit: aquesta és una obligació de tots els bons catalans, perquè tots, pobres i rics, li som deutors de la més gran dignificació de la nostra llengua davant del món, i de que, gracies a son geni, la nostra poesia hagi arribat a una altura aon no havia arribat mai.

J. FRANQUESA I GOMIS

Plagi (*)

Voldria ésser un gran home, i un gran home a les portes de la mort—que equivaldria a ésser un gran home dues voltes, — per a fer, fructuosament, un gran plagi.

Un gran home d'aquells qual mort està descomptada per tothom i es igualment esperada per la mare terra, per les campanes funerals, pels erudits, que van buidant fets i dates en ben catalogades papeletes, pels fàtuo de levita nova que sempre representen a algú o altre, pels envejosos o els preferits que tot temps esperen correr un punt més en l'escalafó de la celebritat, fins pels bons amics que's frisen per que sia l'hora de fer la darrera i més esclatant de les manifestacions.

Doncs si avui fos un gran home i un

(*) A precés del seu autor, fem constar que l'original d'aquest article ha sigut escrit sense ajustar-se a les normes ortogràfiques acordades per l'Institut d'Estudis Catalans. — *N. de la R.*

gran home a les portes de la mort, faria un gran plagi:

Marièn Fortuny va dir: *El meu cor, a Reus*. Jo diria: *El meu cor als fonaments del monument a Mossèn Cinto*.

Sí. El meu cor posat, colgat en terra, amb la primera rasa de formigó del monument. I allavors, els que no serien grans homes, i no hi podrien posar un gran cor, hi posarien diners, or i més or..., i el monument fora digne del Mestre. I el meu cor, a dins del monument, no fora mai corrupte.

Mes... — ni gran home ni a les portes de la mort (sols Deu ho sab)!— no més puc dir:

— Una mica d'amor i un granet de sorra pel monument al Mestre, Mestre en tots els amors, Mestre en totes les llargueses!

Ni amb tots els nostres cors ni amb totes les nostres riqueses li tornarem l'amor i les riqueses que'ns va donar a mans plenes.

EDUARD GIRBAL JAUME

Mestre en Gai Saber

Aniversari

Una altra fita senyala
febrós i rodair el temps.
Onze anys! El front se'ns acala
d'amor i anyorança ensems.

De l'excelsa poesia
fóreu l'estel lluminós
que marcà segura via
en mig d'un mar procelós.

Cert es que sentim fretura
del dictat de vostra veu,
car de la parla més pura
van enterbolint la deü.

Apena'l cor del que estima
aqueix noble i ric llegat
que en mal hora us escatima
l'estol tot just arribat.

Mes, som exércit que avança
camí enllà d'un ideal,
cor obert a l'esperança
per la vostra obra immortal.

Onze anys! Un bell troç de vida
que vostra ànima ennoblí
No s'ha pellat la ferida...
Talment sembla qu'era ahí.

A. BUSQUETS I PUNSET

Autògraf d'una poesia inèdita de Mossèn Cinto

Balada

N'eran tres ninetes
que de bon matí
rentavan bugada
allà a vora l'riu
traginers passaren
llavors pel camí.
I a la més grandeta
comencen a dir:
Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,
portaràs xinel·les,
mostrejats tapins,
faldilló de seda,
ret de carmesí.
Girant-s'hi d'esquena
los respòn aixís:
Si tu no m'agrades,
menos lo que dius.
I a la més petita
comencen a dir:
Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,
portaràs cibelles
de trenta florins,
anells d'esmeragda
penjois de rubins.
Girant-s'hi d'esquena
los respòn aixís:
Si tu no m'agrades,
menos lo que dius.
I a la més grandeta
comencen a dir:
Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,
portaràs cibelles
de trenta florins,
anells d'esmeragda
penjois de rubins.
Girant-s'hi d'esquena
los respòn aixís:
Si tu no m'agrades,
menos lo que dius.

Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,
en un llit de ploma
guarnida una nuvia
com mai s'haja vist.
Quí es aqueixa dama
de brodat tapin,
faldilló de seda,
ret de carmesí,
anells d'esmeragda,
penjois de rubins.
Girant-s'hi d'esquena
los respòn aixís:
Si tu no m'agrades,
menos lo que dius.
I a la més grandeta
comencen a dir:
Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,
portaràs cibelles
de trenta florins,
anells d'esmeragda
penjois de rubins.
Girant-s'hi d'esquena
los respòn aixís:
Si tu no m'agrades,
menos lo que dius.

L'endemà passava
allà a vora l'riu
guarnida una nuvia
com mai s'haja vist.
Quí es aqueixa dama
de brodat tapin,
faldilló de seda,
ret de carmesí,
anells d'esmeragda,
penjois de rubins.

Voreta del riu

BALADA

N'eran tres ninetes
que de bon matí
rentaven bugada
allà vora'l riu.
Traginers passaren
llavors pel camí.
I a la més grandeta
comencen a dir:
Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,
portaràs xinel·les,
mostrejats tapins,
faldilló de seda,
ret de carmesí.
Girant-s'hi d'esquena

los respòn aixís:
Si tu poc m'agrades,
menos lo que dius,
I a la mitjancera
comencen a dir:
Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,
portaràs cibelles
de trenta florins,
anells d'esmeragda
penjois de rubins.
Girant-s'hi d'esquena
los respòn aixís:
Si tu no m'agrades,
menos lo que dius.
I a la més petita
comencen a dir:
Si vols polla d'aigua
venir-te'n amb mi,

en coixins de ploma
passaràs la nit,
en un llit de plata,
de pilans d'or fi.
La nina aixecant se
gojosa los diu:
pugeu-me a la mula,
que jo hi vull venir.
Tot marxant li'n deia
lo més aixerit:
No sòm, no, llenyaires
que anem a tragí,
que tots tres som patges
del Comte N'Enric
que temps ha buscàvem
per posà al seu llit
del pla de montanya
la flor més gentil.

L'endemà passava
allà a vora'l riu
guarnida una nuvia
com mai s'haja vist.
Quí es aqueixa dama
de brodat tapins,
faldilló de seda,
ret de carmesí,
anells d'esmeragda,
penjois de rubins,
voltada de patges,
i a dalt d'un rocí?
— Ahí era amb vosaltres
que rentava aquí,
i avui és la dòna
del Comte N'Enric.

JACINTO VERDAGUER

Aucells i flors

en la poesia de Mossèn Jacinto Verdaguer

La peresa de veure i observar esterilitza les imaginacions, per fèrtils que sien de naixença. L'artista que passa indiferent per on se vulla, sense conèixer el valor insubstituïble de les nocions exactes, preses del natural, serà rebut amb la mateixa displicència que ell sofreix i el priva dels recursos necessaris per interessar-nos.

D'aquesta displicència no'n patia Mossèn Cinto. No sé que fos un crític, propiament, ni que deixàs sistematitzades les seues normes literaries; però l'instint, si no l'estudi, li dictava mètodes segurs per presentar a bona llum els tresors de la seua inspiració. No era sols un gran poeta, era també retòric habilitíssim; i del seu exemple i els seus llibres en pot treure la joventut belles ensenyances sobre la millor manera de preparar-se, profitosos estímuls contra'l desmenjament espiritual, funest per a la poesia. Atresorava notes del món real (que no's limita, naturalment, a l'actualitat visible), i guardava amb avarícia les impressions de geògraf, de folk-lorista, d'arqueòleg, de jardiner, de litúrgic, per escullir a son temps, amb cura d'expert decorador, les que li convinguéssin, bé fos en els idil·lis miniaturats, bé en concepcions majestuosos a l'estil de pintura mural.

Em sembla veure el destre versificador tallant estrofes harmonioses i gràcils com a falúes; mil imatges s'empenyen per encabir-s'hi; el poeta, generós, bé voldria agombolar-les totes; però embarca les que pot sense perjudi de la celeritat i l'equilibri.

No incurreix en l'hipocresia de menysprear l'efectisme llegítim; i sab que un dels secrets de l'efectisme, de la viva poètica, és fer passar, en volada lleugera, pel mirall de l'il·lusió, ben definides caracteritzacions, bocins de realitat palpitants, que amb llur encuny inequívoc afalaguin el sentiment de vida. Per això es documenta llargament abans d'escriure.

No parlem del prodigiós botànic del llenguatge ni d'altres aspectes culminants. Parlem del botànic sense metàfora, que en les *Cançons de Montserrat*, en el text i les

notes de *Canigó* (per citar només els llibres que trobo a l'atzar sobre ma taula), es manifesta familiaritzat amb la flora catalana, i en té prou amb tal coneixement i la traça d'instrumentista líric per a brodar temes simplicíssims, com el que fa:

De tota flor que cria
mont i ribera
n'és la Verge Maria
sa jardinera.

Ell escomet les *Jonquilles* al peu dels Estanyols de Cadí. Ell sab que'l boix florit endomaça de vermell els aiguavessos del Pirineu, i té els noms de boix de Nuria, boixerica, gabet i talabart. Ell saluda i descriu amb delectació la Corona-de-rei (*Saxifraga*), que's cria en els esqueis i petits relleixos dels cingles; i si els pastors la proclamen reina de les flors pirinenques, podrà respondre: «una de ses especies és exclusiva dels turons de Montserrat, d'on penja sovint escaienta i rumbosa com una arracada».

Si ens poséssim a perseguir aucells per dins la selva dels rims verdaguerians, no acabaríem mai.

Citem només un passatge del *Record necrològic* dedicat per Mossèn Cinto al patriarca de la renaixença don Joaquim Rubió i Ors. Compara el preludi de la renaixença amb el concert matinal de l'aucellada. Un altre, menys observador, no hauria passat d'aquesta indicació genèrica; mes el poeta, que té anotada la simfonia de prim conte i sab quan i com entra cada music, s'explica així: «L'endolada merla, auell que per ser el primer de cantar anomenen en la Guilleria l'auell solitari, des d'un xaragall fa sentir tot plegat son xiulet de flaviol de pastor; sa cançó és ben curta: mes no triga a respondre-li el cucut, dient a veus altes el seu nom des dels arbres que borronen. Tot seguit l'alosa, l'auell de Sant Francesc, com si vingués de sentir la seva lliçó espiritual, se'n puja, se'n puja cel amunt cantant a Déu son himne del matí. Les intrèpides orenetes no triguen a arribar de son llarg viatge, i joioses de tornar a llurs nius i de reveure ses rodalies anyorades, comencen frisosos ses anades i vingudes, ses corredices, dances i giravolts de balladora esbogerrada. El pinça piteja en la coromi-

na, el pigot assaina en la roureda i la perdiu escotxeja en l'ubaga, cercant entre les farigoles un recó per niar; i allí baix al peu de la font murmuradora, entre la verduça i el bosc, el rossinyol assaja sa primera cançó, la més bonica que'ls homes, ai! poden sentir en aquesta vall de llàgrimes.»

No és difícil calcular com arreplegava Mossèn Cinto l'erudició camperola i tants d'admiradors preciosos pel seu laborator de poeta. Però jo tenc, ademés, de la seua curiositat una petita experiència personal.

Fa molts d'anys, una colla d'il·lustres excursionistes muntaren al castell de Bellver. Des de la torre d'homenatge contemplaren llarga estona l'escenari magnífic, amorosament descrit per Jovellanos en pàgines d'un naturisme desacostumat en l'autor i sos contemporanis, i més poètic, per cert, que les poesies del famós literat asturià. Un dels excursionistes, l'immortal poeta de *L'Atlàntida*, no prenia part expressiva en l'èxtasi d'alguns admiradors del paisatge. Feia, en canvi, moltes preguntes, com un nin tafaer, sobre'ls molins i les masies i les arbredes i els conreus i els accidents topogràfics. Quan baixàvem, a peu, per dins l'espessa vegetació de garriga, tinguí la sort d'acompanyar-lo i el neguit de que innocentment posés a prova la meua escassa coneixença de la flora bellveriana. Cada punt s'aturava per demanar-me: «Com se diu aquesta flor? Com és aquesta herba? Es de tot l'any?» I jo, empeguit de no encertar apenes ni una resposta, pensava amb horror el concepte que de mi se'n portaria: «I aquest noi vol ésser poeta i no sab ni les plantes del seu país!»

En efecte, bo és conèixer Homer i Plató i la poètica d'Aristòtil, però és més indispensable conèixer pel seu nom les coses que'ns rodegen, sobre tot les que s'imposen naturalment, com els aucells i les flors, per llur privilegiada personalitat en el regne de la bellesa.

JOAN ALCOVER

Abraçada efusiva

Plau-me, de tot cor, l'enllaçar el record d'una gran alegria meua amb el d'una gran alegria de nostre immortal Verdaguer.

Quan vaig ésser secretari dels Jocs Florals de Barcelona tenia a mon càrrec el negociat de Belles Arts d'aquesta Diputació provincial; la qual, afilant-se iniciativa meua, oferí una col·lecció de poemes famosos per premi al millor que's presentés a concurs.

L'Atlàntida hi triomfà, amb excepcionals resplendors de victòria, que han ben irradiat per tot el món.

Doncs Mossèn Cinto me n'expressà la joia, del seu triomf, amb una efusiva abraçada. Encara, després de tants anys, me'n sento fonament esmogut.

Si aquell premi, en sí, l'omplí de ditxa, grat li fou, altrament, que la Diputació de Barcelona l'armés, amb ell, per a noves victòries. Com de fet: *Canigó* vingué, més tard, a apariar-se gloriosament amb *L'Atlàntida*.

I ara, per si a algú li apar immodesta la recordança (deguda al singularitzat desig de RENAIXEMENT de reunir gestes episòdiques de la vida verdagueriana), pensi que l'eura no malmena humilitat, ans n'evidencia, amparant-se en magnífica soca.

J. RIERA I BERTRÁN

Juny de 1913.

A VERDAGUER

Perpetuina

Callà la lira de les cordes d'or
excels cantaire de la patria mfa
ja s'estroncaren, i ens morim d'anyor
belles estrofes de sublim poesia!
Ton front dolcíssim que perfuma'l llor
ja no's capcota com avants solia
és animat d'un pensament en flor;
marbre'l sagella i és etern son dia;
Són deslliurances de tes greus angunies
del món imbècil enfilant rencunies,
tota a ton cor la verinada feta.
Mes amb ta ploma i amb ta pensa destre
diví dos voltes triomfà ton estre
perquè eres místic i a l'ensem poeta.

AGNA CANALÍAS I MESTRES

UNA MISSA

Records anecdòtics?

Heuse'n-aquí un: el de la Missa més devota, més emocionant i de més unció que recordo haver oït mai. Se tractava d'inaugurar la creu de ferre enviada a Mallorca pels excursionistes catalans, que baix del bell Pi dels Moncades—una mena de Pi de les tres Branques de la meua terra—en el mateix lloc de Santa Ponça, ran del camí d'Andraitx, commemora des d'aquell dia la famosa batalla i la mort gloriosa dels dos capdills, parents del Rei En Jaume i tan ben volguts d'ell i de tot Catalunya.

De bon matí havíem partit de Palma, en una munió de cotxes, els hostes catalans que'ns havíen portat l'obsequi i els principals poetes i escriptors amb que Mallorca s'envanía aleshores. En cosa d'un' hora i mitja arribàrem a la vista del Pi i del *Coll de sa Batalla*. Voltant l'arbre sagrat, tantes voltes centenari i ennoblit per la tradició patriòtica, trobàrem un gran redol de gent molt distingida de Palma i de pagesos i pageses de Calvià, a quin terme municipal correspon aquell indret.

La creu destacava amb ses airoses línies d'acurat dibuix, sobre la blanca pedra del sòcol, que havíem costejat nosaltres, com una modesta i simbòlica col·laboració que confongués el tribut patriòtic de catalans i mallorquins. Era un dia de maig, crec que'l 7 o 8 de maig de 1887, de sol molt calent, amb una ventada com de foc. Una mica a racer, en aquella enclotada del Coll, s'hi veia un bé de Deu de senyors i senyores, de calvianencs i calvianenques, amb el Batlle, i el Saig, i el Rector, i l'Ajuntament; i la filera de cotxes, tartanes i carros envelats s'estenia per la gran curva del camí fins a perdre's de vista.

A tot això el sacerdot—un sacerdot de formes estatuàries i fisonomia representativament, intensament nacional—va revestir-se davant l'altar portàtil que allà s'havia aixecat; i assistit per un altre sacerdot, si a mà vé de formes i alçada més estatuàries, va començar el sant sacrifici, mentres cantaven per les branques dels arbres veïns els pinçans i les cadernerres. A l'aixecar-se en aquelles soletats l'Hostia que tal vegada

no havien vist feia sis centúries, des dels mateixos jorns de la Conquesta, un calfred d'emoció va passar per tots nosaltres i ens varen guspiretjar els ulls...

El sacerdot que va dir aquella Missa memorable era Mossèn Cinto i qui va assistir-lo, Mossèn Collell, el qual, després d'acabat el sacrifici, pujant sobre un banc, llegí amb magnífica i solemnia entonació el capítol de la *Crònica* del Rei En Jaume que's refereix a la batalla de Santa Ponça i a la pèrdua d'En Guillem i En Ramón de Moncada.

Jo era molt jove aleshores i dels qui allà se trobaven aquell dia, no sé quants n'han desaparegut. Mireu els morts, casi tots gloriosos, tots estimats, que'm vénen ara a la memoria: En Quadrado, En Jeroni Rosselló. En Pons i Gallarça, D. Marià Aguiló, En Pere d'Alcàntara Penya, En Campaner i Fuertes, En Jaume Cerdà, En Tomàs Forteza, En Gabriel Maura, En Mateu Obrador. Això no més dels mallorquins. De Catalunya havien vingut—ademés del nostre Immortal i de l'egregi Collell—En Riera i Bertràn, En Serra i Campdelacreu, En Rubió i Lluch, En Soler i Pallet, En Cabot i Rovira, i altres que no recordo, amb en Pepratx, de Perpinyà, i En Mathieu i Mossèn Roux...

El vent de foc va amansir-se, seguint-lo una calma mortal. I a la nit—nit de lluna clara—tota l'illa va estremir-se amb un lleuger terratrèmol.

MIQUEL S. OLIVER

Al llindar de Vila Joana

De terra de lliris só;
el Segre'n floreix arreu:
jo'n sé que han besat el peu
del Cantor del Canigó.
Valgui'm, doncs, la devoció
del record que'm fa parlà,
quan, tremolant-me la mà
davant de la eterna pau,
poso en terra un líri blau
com tribut d'un lleidatà.

M. MORERA I GALICIA

En Jacinto Verdaguer l'any 1868

La veu del Montseny

FRAGMENT

No és gaire ovirador damunt lo mapa
mon estimat poblet de Folgaroles:
son nom és una titlla
al peu del nom de les ciutats soperbes,
però Déu l'ha posat entre les dues
muntanyes capitals de nostra terra,
com bri d'herba entre enormes mil·liaris.

Una tarda d'estiu, los negres núvols
s'encastellaven en sos fronts altívols,
com les idees en lo front de l'home
que de passions indòmites és presa.
Los trons sotraquejaven en l'altura;
al formiguer corrien les formigues,
al mas los masiaires;
del camp d'aon los segadors fugien
ne venia fortor de polsaguera.
La xafogor feia doblar los braços,
i sobre'l pit, feixuga,
feia abaixar l'enterbolida testa.
Jo no recordo si despert o en somnis
sentí dels dos gegants l'aspre llenguatge:

Deia Puigmal: — Amic Montseny, no't sembla

que minva la niçaga catalana?
Un dia, no cabent en la planície,
a viure se'n pujava a les altures:
en cada clot bullia algún vilatge,
en cada peu de roca una masia.
Eren les serres formidables ruscós
aon brescava un poble gran i sobri.
Avui per tot arreu se veuen runes,
sols lo vent interromp l'etern silenci
que omple totes les conques pirenaïques. —

— No minva, no,—lo vell Montseny respòn-li—
sols minven, ail sa fè i sa força hercúlea:
la gent qui devallà d'aqueixes cimes
ara s'engolfa en la ciutat ja plena,
i en los estanyes les aigües se corrompen
i en lo buirac les fletxes se rovellen. —

Puigmal diu, amb veu aspra: — Si no minva,
doncs què s'és fet lo regne de don Jaume?
Doncs què s'és fet lo Rosselló granívol,
què la Cerdanya, en dues mig-partida?
Més sortosa, la túnica inconsútil
de Jesucrist fou a la sort jugada!
Què's feu la voladuria de ses glories,
i què's faràn ses lleis i son llenguatge?
Roures que tenen ja en la vella soca
la feixuga destrall del centralisme!
Oh Déu! La raça catalana és mortal! —

— Què dius? — Montseny respòn. — Mai fou tant viva,
però ses mans no branden ja lo glavi
sedent de sang ni l'homicida llança,
sinó les eines del treball feixugues,
el timó de la nau i el de la rella.
Mai tanta vinya engarlandà amb ses toies
sos puigs assoleïats, ni tantes messes
amb llenç d'or obligaren la planura.
Mai a sos ports volaren tants navilis,
com aurenets a son niu, portant-li
présents de tots los regnes de la terra.
Jamai, jamai sos Jocs Florals sentiren
de trovadors novells tanta canturia!

Mentre'ls aucells reflen en sa brosta,
mentre de flors i fruita s'enjoïella,
no és mort encara l'arbre de la patria.
Si dorm a la seva ombra alguna tribu,
en lloc de fer-li de fiscal, ajuda'm
de tos torbs amb la veu a despertar-la. —

Llavors a un tro respòn un tro ferésteg
que ressona set voltes per los núvols,
los cims i l'aiguavés i la planície
sotraqeiant amb aspre terratrèmol.
Jo'm deixondí, i a ma estimada patria
la sang vaig oferir, l'arpa i la vida,
clavant mon front a terra, de vergonya
de sols tenir per ella un gra d'arena.

JACINTO VERDAGUER

Folgaroles, estiuada de 1888.

*
* *

Sr. Director de RENAIXEMENT.

Molt senyor meu: aquí m'arribà ahir des de Mallorca la seua apreciada de 19 del corrent, aon me demana qualche cosa pel nombre del seu ardit periòdic en honor del més gran dels nostres poetes, Mn. Jacinto Verdaguer. M'afany a posar-li aqueixes quatre reixes per correspondre de qualche manera a la seua coral invitació. En mig del tràfec i del rebumbori del viatge que faig, no'm queda calma ni tranquil·litat per a filar un article digne d'aquell poeta sobirà. Es evident que tots els catalans estan en el cas de contribuir an el monument que devem an aquell geni capdal de la nostra llengua, i que'ns cal contribuir-hi, no de qualsevol manera, sino fins allà aont ens ho permetin les nostres forces. Sí; ell s'interessava per tot lo que afectava a Catalunya. Record molt be l'acullida entusiasta que va fer a l'*Obra del Diccionari*, oferint-se en tot i per tot a contribuir-hi; ell va pendre part en les primeres reunions que celebràrem a Barcelona, per més que la seua salut ja no li permetia fer d'un bon troç tot lo que ell hauria volgut. I quin greu que li sabia no poder-hi treballar a-les-totes en la nostra tasca nacional fins a deixar-la llesta! Ell ens va proporcionar a Barcelona i fòra de Barcelona col·laboradors resoltos i entusiastes, i se demostrava tot joiós i satisfet com veia que per tot arreu de Catalunya s'alçaven fills de la Patria tot amatents i amb la falç al puny per a fer la gran segada de mots dins tots els sementers de la terra catalana, valenciana i balear, a fi de que no n'hi faltàs cap de gra de blat i de xeixa dins el graner que anàvem a omplir de la llengua patria; això és: el diccionari complet de la nostra parla.

Honrem tots la memoria de Mn. Cinto no parant mai de treballar per aqueixa obra magna que tant el cor-prenia i que demana el concurs efectiu de tots els fills de la Patria.

Son afectíssim

ANTONI M.ª ALCOVER, pbre.

Londres, 29 maig 1913.

*
* *

Malèfics gnoms encantaren el bosc. I calgué que'l cantaire rossinyol hi refilés per a desfer l'encantament. Mes ell fou perseguit, i no deixà per això son cant fins a la mort. Totes les muses de les rodalies l'han plorat, i en son plany conserven encara la virtut deslliuradora.

Els homes s'escarracen en emmenar els pobles pels indrets per on volen fer-los passar, i els pobles s'extravien; els genis solament remarquen les bel·leses del camí, i els pobles els segueixen fervents i amoròsits.

Els homes parlen als homes i els genis parlen a l'esperit dels homes.

I aquell que s'oblidi de l'espiritualitat del poble amb els fills del qual parla, trobarà que son verb sols té ressò dins la carcassa d'aquella humanitat.

Mossèn Cinto, el sant vident de tota bel·lesa, el místic poeta de tot sentiment amorós, el fervent cantaire del verb català, feu sentir al nostre poble, parlant-li a l'ànima, tota l'espiritualitat de son gloriós passat, i amb la vibració d'aquells mots oblidats que porten en si l'essència de la terra nostra, feu renéixer en les generacions presents el foc sagrat de l'amor patri, i amb ell el ferm desig de deslliurança.

Ell despertà el nostre poble de son aclaparador encantament.

Procurem amb son record encoratjar-nos, i al sentir-nos assetjats dels grans perills, com de les petites miseries, redimim-nos en el doll amorós que sempre brolla de l'obra del nostre poeta.

Els segles venidors donaran al nostre Mossèn Cinto la gloria merescuda.

La generació present sols pot admirar-lo i ferli acatament, com a personificació que és de la més pura espiritualitat de la niçaga catalana.

MARÍA DOMENECH DE CAÑELLAS

Sols unes paraules

Amics i companys de RENAIXEMENT: a la vostra amable lletra, que jo no mereixo, convidant-me a contribuir al vostre número extraordinari, que amb motiu de l'onzè aniversari de la mort de Mossèn Cinto aneu a publicar, per a despertar l'endormida generositat dels catalans, fent que aquests no dreixin les llistes de subscripció destinades a aixecar el monument a nostre poeta, jo no puc respondre de la manera que vosaltres desitgeu i que a mi em vindria de grat.

Jo no soc pas conegut de l'autor de l'Atlàntida. Quan ell va morir jo no pensava pas en que algún jorn tindria que soportar la càrrega de literat professional. Començava a escriure per broma en una revista que publicàvem quatre amics en aquella ciutat quieta on les coses de l'enteniement passaven desapercebudes. i on sols arribaven com ressò somort els noms més venerables. En aqueixes condicions jo no podria pas aportar al vostre número extraordinari un interès nou, ni una engruna d'originalitat.

Però si no puc parlar-vos del poeta de Folgaroles ni de la seva obra, que admiro com tothom i tal vegada en un sentit distint de tothom, puc parlar-vos del seu monument. De manera, amics meus, que «les llistes de subscripció sembla que resten en l'oblit dels catalans i de les corporacions de Catalunya?» Verament, si tractant-se de Mossèn Cinto passa això, crec que no hi haurà ningú monumentable a casa nostra. A mi no m'estranya, emprò, aqueixa calma i aqueixa penuria. Molt temps ha que sé que els nostres adinerats patriotes es limiten a demostrar-ho en coses que no costin diners. Si'l monument es comencés per l'inauguració, serien moltíssims que hi farien acte de presència, sobre tot si s'hi donava un caràcter més arisocràtic que popular. Contribuir a aixecar un monument a un poeta, no es cosa pels nostres rics, que, quan són pròdigs, ho són per vanitat.

Resulta vergonyós que per a honorar al primer poeta de Catalunya es tingui que usar de l'esperò, es tingui que recorre als que viuen d'un sou, als menestrals i als

Ajuntaments de tots els pobles tan o més endarrerits econòmicament, com els mateixos que fan petits sacrificis al contribuir amb el seu òbol, a tot lo que enalteix el nom de nostra patria.

De la mateixa manera que no's poden mantenir els escriptors a Catalunya, si sols compten amb el treball de la seva intel·ligència, tampoc pot aixecar-se un monument sense un devasall d'energía i un constant anar a trucar a les portes com demanant almoïna. En Maragall, amb tota la lluminositat del seu nom, amb tot el seu prestigi de poeta, amb tota la seva legió d'admiradors, arribava a vendre trescents exemplars dels seus llibres de versos. Es un altre cas ben significatiu de com s'entén aquí la protecció de l'Art i de la Poesia. Entusiastes a precari n'hi han més dels que convenen. Són a milers els qui assisteixen als mítings, a les vetllades, als aplecs; són a centenars—i aqueixos, gent de posició a jutjar pel luxe que porten—els qui van als Jocs Florals; però són trescents, sempre'ls mateixos, que's gasten unes pessetes per llibres.

A Mossèn Cinto la seva mateixa popularitat ja li serveix de monument. No cal neguitejar-se per a que'l que anem a aixecar-li sigui tot lo esplendorós que li pertoca.

Serà com sía, però serà fruit de la vera estimació del poble. Els poderosos ho han volgut aixís i l'ànima del poeta en restarà més agràida.

Mossèn Cinto ha sigut d'aquells que saben aixecar-se per sí sols un monument, i els que l'hem comprés, els que l'hem volgut, i els que l'hem admirat, també li'n bastirem un en nostre esperit; un en el qual no hi ha carreus portats per compromís, ni pagats per orgull, ni fets esculpir per ostensió.

Si el que se li fassi no te sumptuositat però s'assembla un poc al que nosaltres portem a dintre, podem estar-ne ben joiosos.

P. BERTRANA

NOVES

«RENAIXEMENT» remercia amb tota la efusió de la seva ànima, a tots els qui han aportat la valua dels seu prestigi en aquest tribut de perdurable amor envers el nostre gran poeta nacional.

Acceptin tots els qui amb el seu nom honoren avui aquestes planes, el nostre agraïment, coral i entusiasta, i molt especialment també acceptint-lo, En Joan Bta. Batlle i En Josep Oliveras, per la seva amable gentilesa, al cedir-nos l'autògraf i retrats de Mossèn Cinto, que il·lustren aquest número.

I encara grans mercès també, a tots els nostres constants col·laboradors, als qui ens donen la seva estimable ajuda en la tasca de cada dia i que'ns han enviat quelcom per aquest número. Si els treballs d'alguns d'ells no hi han tingut cabuda, rebin l'expressió del nostre més fervent afecte, en compensació del petit sacrifici que la manca d'espai ens ha obligat i infligir-hi.

Encara les dificultats que'ns oposava la vaga d'obers tipògrafs, ens obliga a donar sortida amb retard al present número.

Esperem que'ls nostres subscriptors i llegidors ens ho voldran perdonar, en gràcia a la importància del mateix; i en remerciament els aviseu la propera publicació de «Tot llegint la *Historia dels Moviments Nacionalistes* d'En Rovira i Virgili», magnífic estudi crític, del doctor Martí i Julià, amb el que quedaràn rescabats de les irregularitats d'aquestes darreres setmanes.

El llorer de Vinyoles.—L'esclarida dama i fervent patriota Na Dolors Monserdà de Macià, ha iniciat un hermós projecte per el monument a Mossèn Cinto.

Al costat de l'església de Vinyoles hi ha un llorer plantat per el nostre poeta, i aquesta excelsa poetessa ha llençat la idea de que una branca d'aquell llor vingui a ombrejar-li el futur monument.

Per aixó, mentre's projecta i's construeix aquest monument, caldría anar a Vinyoles a arrencar una branca del llorer, i després avivar-la per a que arrel en la terra.

«RENAIXEMENT» doncs,—que no cal dir amb quina simpatia ha acullit aquesta iniciativa amb que la noble dama ha volgut honrar-lo, confiant-li—anirà a Vinyoles en cerca del llor del poeta. I per avivar l'esqueix ja tenim jardiner... un gloriós jardiner, el nom del qual no volem fer públic encara.

En el número vinent, coneguts qualques detalls que avui ens manquen, serem més explícits.

D'acte hermosíssim, pot calificar-se la visita a la tomba de mossèn Cinto, organitzada per la «Joventut Catalanista» i celebrada el diumenge passat. En el número vinent en donarem una ressenya més extensa del que avui ens permetria l'espai d'una nova.

Ens anuncien que en la brillant publicació parisenca «Revue Hispanique», el mes entrant apareixerà una nova biografia de Mossèn Cinto, obra del gran literat En R. Foulché-Delbosc.

El caracter especial d'aquest número, ens priva de donar una ressenya de l'«Aplec de la Sardana» celebrat a Vallvidrera el dia 8 dels corrents, amb tota l'extensió que la importància de la patriòtica festa's mereixeria.

Fou una jornada catalanesca, encoratjadora. La gentada hi acudí, nombrosa, com cap any, rendint tribut a la nostra dansa nacional amb un entusiasme, que tant de bo senyalés l'auada d'una nova era de decidida actuació catalanista.

La «Joventut Catalanista» ha editat unes fulles patriòtiques, que per l'acert dels seus comptes, creiem seràn de profitosos resultats pel Nacionalisme, les que foren profusament repartides a la festa del «Aplec de la Sardana».

Aquesta fulla engalanada amb els colors Nacionals, es la primera d'una serie que té en preparació la susdita Joventut.

El diumenge dia 8 del corrent l'Escola Choral Martinenca, celebrà diversos actes per a festejar l'inauguració de la seva senyera, admirable obra artística en la que hi han cooperat l'arquitecte senyor Colomer, en el dibuix; la senyoreta Josepa Arboix (brodadora) i en Martí Calvet (metallista).

Que aquesta nova ensenya els encoratgi per a seguir avant la seva tasca, en bé del Art i de la Patria.

Ens es grat fer públic la nostra satisfacció per la manera catalanesca amb que s'anuncià i celebrà el míting, que per a protestar dels armaments amb que vol gastar sos milions l'Estat espanyol, organitzaren les societats d'idees avençades de la nostra Ciutat.

Aixís es com se parla al poble per a que aquest compregui les idees que se li exposen i per a que les paraules que se li diuen, siguin profitoses.